

Välfärd

3/2012

SCB

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Äldre och
utrikes födda
**KAN RÄDDA
VÄLFÄRDEN**

Löneklyftan
ÖKAR

Könet skäl
att skaffa
**TREDJE
BARN**

Svenskens vikt:

+ 5 KILO PÅ 20 ÅR

Välfärd

 sedan 1981

ges ut av

STATISTISKA CENTRALBYRÅN

med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2012, Statistiska centralbyrån

Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Välfärd

REDAKTION

Alexandra Kopf Axelman	08-506 943 51
Chefredaktör	
Teresia Dunér	08-506 947 54
Johan Eklund	45 38
Anna Nyman	45 94
Peter Gärqvist	019-17 67 85
Hans Heggeman	68 10
Kenny Petersson	65 62
Åsa Westlund,	
layout, diagram	08-506 949 15

REDAKTIONSRÅD

Stina Andersson, ansvarig utgivare
Karin Anderberg
Eva Hagsten
Marie Haldorson
Kjell Jansson
Tommy Johansson
Jens Olin

ADRESS

Tidskriften Välfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
Fax: 08-506 947 72
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

PRENUMERATIONER

SCB, Publikationsförsäljningen
701 89 Örebro
publ@scb.se

Kundservice
08-506 948 01

Prenumerationspris 2012

helår (4 nummer): 350 kr
Lösnummer: 90 kr
exkl. moms

Omslagsfoto:
iStockphoto

Medlem i

SVERIGES
TIDSKRIFT

ISSN 1654-1502 (online)

ISSN 1651-6710 (print)

URN:NBN:SE:SCB-2012-A05T11203_pdf (pdf)

Lenanders Grafiska AB, september 2012

Svanenmärkt trycksak Licensnummer 341 145

Statistik som väcker känslor

"Jag har gjort det mycket snabbare än så", sa en kollega med humor när hon såg rubriken på framsidan "+ 5 kilo på 20 år". Artikel om BMI har väckt känslor under tiden vi har jobbat med den. "Är det överhuvudtaget någon idé att träna", frågade sig en annan kollega. Bra och relevant statistik väcker känslor, eftersom den berättar något om hur vi har det, om vad vi kämpar med och vad vi misslyckas med.

MINA KÄNSLOR GÅR IGÅNG på artikeln från Barnombudsmannen om andelen barn som klarar grundskolans mål. Statistiken visar att vi misslyckas att hjälpa ett stort antal barn genom grundskolan. En start på livet som man kan tycka att alla barn borde ha rätt till.

LÖNER BRUKAR OCKSÅ ENGAGERA. Skillnaderna mellan hög- och lågavlönade ökar. Det väcker glädje hos vissa och ilska hos andra.

KANSKE UPPSTÅR HETA KÄNSLOR hos en och annan storasyster när de läser om skillnaderna i vad flickor och pojkar hjälper till med hemma. Flickor tvättar, lagar mat till fler än sig själv och städar i större utsträckning än pojkar. Pojkarna tar igen det på utomhusarbete.

DEN FRAMTIDA FÖRSÖRJNINGSBÖRDAN har satt känslorna i svall i hela landet, när statsministern ville att vi skulle jobba till 75 år. Kanske kan de utrikes födda rädda oss? Genom att kombinera olika scenarier får SCB:s prognosmakare den framtida försörjningsbördan att hålla sig på dagens nivå.

VÄLKOMMEN till ett nytt nummer av Välfärd. Jag hoppas att något av den statistik vi presenterar väcker just dina känslor. Det är då statistiken är som bäst!

alexandra.kopf.axelman@scb.se

Få Välfärd i brevlådan

I VÄLFÄRD HITTAR DU STATISTIK OM STÄNDIGT AKTUELLA ÄMNER som RUT-avdrag och vår framtida pensionsålder. Vi lyfter också fram lite smalare ämnen, som hur många som läser tyska eller hur flyttmönstren ser ut i samhället. Siffrorna presenteras och förklaras så att du ska förstå och samtidigt lära dig mer om statistik.

Välfärd kommer ut fyra gånger om året och kostar 350 kronor per år. Beställ din prenumeration via publ@scb.se.

5 **Könet påverkar val om tredje barn**
Trean är vanligast bland dem med två pojkar.

8 **Barn till lågutbildade hamnar efter i skolan**
Ny portal från BO visar barns levnadsvillkor.

10 **Fler flickor städar rummet**
Pojkar arbetar utomhus istället.

12 *Intervju:*
10 miljoner i Sverige 2018

13 **Medellivslängden
ökar stadigt**
Vi dör i allt högre åldrar.

” Under senare decennier är det minskad
dödlighet från hjärt- och kärlsjukdomar som
har bidragit mest till ökad medellivslängd.

18 **Vi växer på BREDDEN**
Läs om mulliga medelålders män.

20 *Statistikskolan:*
PERCENTILER visar fördelningar

22 **Många överger studieplanerna**
Störst intresse att läsa vidare i Stockholm.

24 **Störst löneskillnader bland män i landstinget**
För kvinnor är skillnaderna störst i privat sektor.

26 *Assistansersättning:*
Allt fler får hjälp att klara vardagen

28 **Äldre och utrikes födda
behövs för framtidens
välfärd**

En åldrande befolkning ställer nya krav.

30 **NOTISER**

30 %

av barnen lagar
mat till fler
än sig själva
varje vecka.

Baksidan:
**Stora skillnader i
kommuners skolresultat**

VAR SJÄTTE KLARAR INTE OFÖRUTSEDD UTGIFT

Var sjätte person saknar ekonomisk marginal för oförutsedda utgifter. Det är vanligare att kvinnor saknar kontantmarginal än män. Yngre, ensamstående med barn, arbetare och personer med utländsk bakgrund saknar kontantmarginal i större utsträckning än andra.

Källa: SCB, www.scb.se

Nyheter i Statistikdatabasen

I september ändrades utseendet och vissa funktioner i **STATISTIKDATABASEN** på SCB:s webbplats. Den stora skillnaden är att du numera hittar tabellerna med hjälp av en trädstruktur, som gör det lättare att hitta den statistik du söker efter. En annan nyhet är att du nu kan göra större uttag av statistik utan att behöva registrera dig.

På sidorna med våra statistikundersökningar finns nu också direktlänkar till alla tabeller i Statistikdatabasen som tillhör just den undersökningen. Titta gärna in.

www.scb.se/statistikdatabasen

Publikationer från SCB

■ Låg andel unga bland kommunpolitiker

År 2011 fanns ca 38 000 förtroendevalda i Sveriges kommuner. Unga, 18–29 år, är underrepresenterade bland de förtroendevalda medan personer i åldersgruppen 50–64 år är överrepresenterade. Andelen kvinnor är 43 procent. Om man studerar fördelningen av förtroendeuppdrag efter kön ser man att män i större utsträckning än kvinnor får tyngre uppdrag, såsom ordförandeposter. Könsfördelningen är jämnare bland yngre politiker än bland äldre. Läs mer om förtroendevalda i rapporten *Förtroendevalda i kommuner och landsting 2011*.

■ Privatanställdas löner drar ifrån

Den totala lönesumman i Sverige uppgick under andra kvartalet 2012 till 364 miljarder kronor, en ökning med 3,8 procent jämfört med samma period förra året.

I privat sektor ökade lönesumman med 4,3 procent medan den i offentlig sektor ökade med 2,6 procent. I statlig sektor var dock löneutvecklingen bättre än i offentlig sektor som helhet då den totala lönesumman ökade med 5,2 procent. Mer om löneutvecklingen kan du läsa i publikationen *Lönesummor, arbetsgivaravgifter och preliminär A-skatt från skattedeklarationerna, 2:a kvartalet 2012*.

■ Energiprogrammets elever i arbete snabbt

Närmare hälften av gymnasieeleverna väljer att plugga vidare när de har tagit studenten. Bland dem som valde bort studier gick det bäst för eleverna som läst på energiprogrammet att hitta jobb. Där var tre av fyra etablerade på arbetsmarknaden inom tre år. Eleverna på fordons-, bygg- samt omvårdnadsprogrammet var också i stor utsträckning i arbete tre år efter studierna. Mer om resultaten kan du läsa i publikationen *Etablering på arbetsmarknaden tre år efter gymnasieskolan*.

ALLA
publikationerna kan laddas ner som pdf-er från www.scb.se. Vissa av dem kan du även beställa tryckta.

■ Distansstudenter på högskolan nöjda

Nio av tio studenter som läst och slutfört en distanskurs under höstterminen 2010 var nöjda med kursen som helhet. Där emot var det bara drygt hälften av studenterna som slutförde kurserna de registrerat sig på. De vanligaste orsakerna till avhoppet var att man arbetade eller fokuserade på andra studier istället. Det är några av resultaten som presenteras i rapporten *Distansutbildning på högskolan*.

Könet påverkar val om tredje barn

Att få ett tredje barn är vanligare om de två första barnen har samma kön. Och längtan efter en dotter är särskilt stark i sammanhanget. Bland kvinnor födda i Sverige är det vanligare att skaffa fler barn om de två första är pojkar.

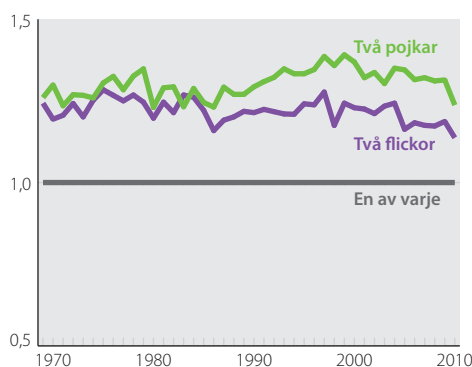

I Sverige vill de flesta ha ett barn av varje kön. Det kan mätas med hjälp av registerstatistik över barnafödslar. Benägenheten att skaffa ytterligare barn studeras beroende på om föräldrarna tidigare fått enbart flickor eller enbart pojkar eller en av varje. Det är vanligast att skaffa ett tredje barn bland kvinnor som tidigare har två barn av samma kön. De som redan har en pojke och en flicka är mindre benägna att få ett tredje barn. Det har tidigare visats i studier som sträcker fram till början av 2000-talet, samt nu även i statistik fram till 2010.

VANLIGAST ATT FÅ ETT TREDJE BARN BLAND DEM SOM FÖRST FÅTT TVÅ POJKAR

Benägenheten att skaffa ett tredje barn beroende på tidigare barns kön 1970–2010 för kvinnor födda i Sverige. Relativ sannolikhet att få ett tredje barn jämfört med tvåbarnsmammor som fått ett barn av varje kön (=1,0)

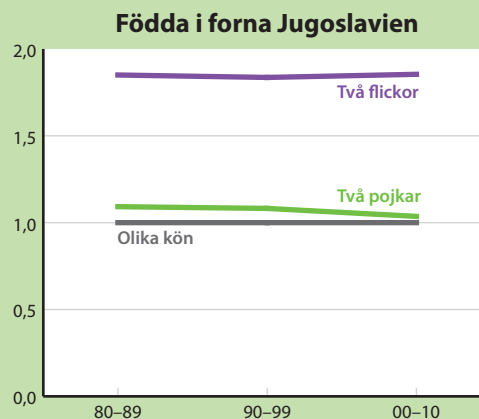
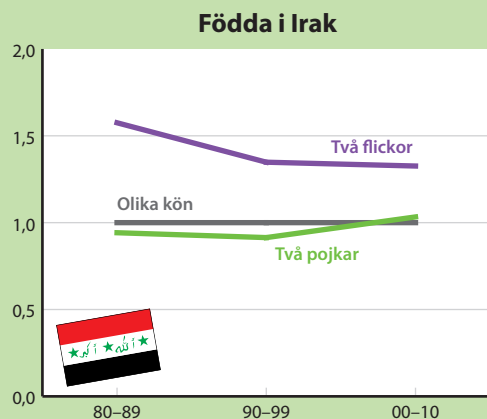
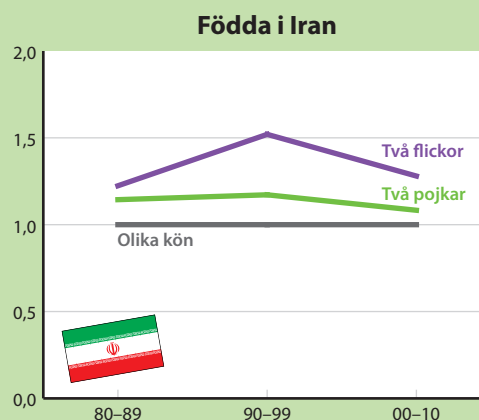
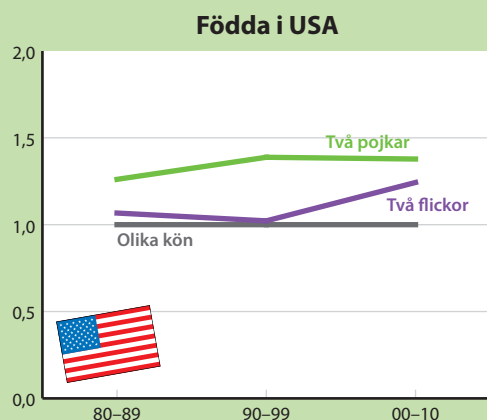
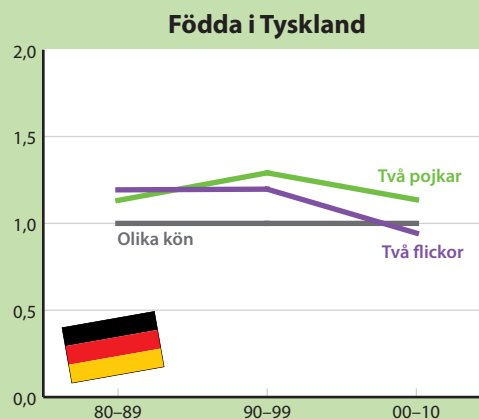
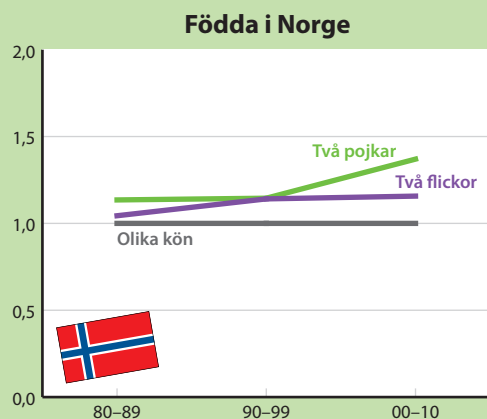
Det är cirka 20 procent högre sannolikhet att få ett tredje barn bland tvåbarnsmödrar som tidigare har fått två flickor jämfört med dem som har fått barn av olika kön. Bland dem som tidigare fått två pojkar är sannolikheten omkring 30 procent högre att skaffa ett tredje barn.

Bland kvinnor födda utomlands
ser bilden delvis annorlunda ut.

KÖNSPREFERENSEN SER OLIKA UT BEROENDE PÅ BAKGRUND

Benägenheten att skaffa ett tredje barn beroende på tidigare barns kön
1970–2010. Relativ sannolikhet att få ett tredje barn jämfört med tvåbarns-
mammor som fått ett barn av varje kön (= 1,0)

Personer födda i Norge, Tyskland och USA har liksom de som är födda i Sverige en större preferens för flickor än för pojkar. Däremot tycks de som är födda i Iran, Irak och Jugoslavien ha en större preferens för söner.

→ **SEDAN MITTEN AV 1980-TALET** är kvinnor med två söner något mer benägna att skaffa ett tredje barn än mödrar som tidigare har två döttrar. Av Sverigefödda tvåbarnsmödrar födda 1965 är det 38 procent som fått ett tredje barn. För kvinnor med två pojkar är andelen 42 procent och för kvinnor med två flickor är den 39 procent.

BLAND KVINNOR FÖDDA UTOMLANDS ser bilden delvis annorlunda ut. Där finns det grupper som har en önskan om pojkar snarare än flickor. Tvåbarnsmödrar födda i Kina, Indien, forna Jugoslavien och Irak som har fått två döttrar är klart mer benägna att få ytterligare barn än kvinnor från samma land som fått två söner eller en son och en dotter. Även tvåbarnsmammor födda i Iran tycks något oftare vilja ha pojkar än flickor.

Det finns invandrargrupper som har en något större preferens för flickor än pojkar. Det gäller exempelvis för kvinnor som är födda i Tyskland, USA eller Norge.

Tvåbarnsmödrar i Sverige som är födda i Finland, Polen eller Chile tycks inte ha någon särskild könspreferens. Bland dem har benägenheten att få ett tredje barn de senaste åren i princip varit densamma oavsett om de tidigare barnen är enbart flickor eller enbart pojkar. Hur länge man bott i Sverige verkar ha viss

Hur länge
man bott
i Sverige
verkar ha viss
betydelse.

betydelse. Kvinnor födda i Irak som kom till Sverige i barndomen har till exempel en större preferens för pojkar än för flickor, men i betydligt mindre grad än de som kommit till Sverige som vuxna.

Att det finns skillnader beroende på kvinnornas födelseland och tiden de bott i Sverige tyder på att kulturella skillnader har betydelse för benägenhet att få ett tredje barn beroende på de två första barnens kön.

NÄR DET GÄLLER BENÄGENHETEN att skaffa ett andra barn syns ingen preferens för flickor. För kvinnor födda i Sverige är benägenheten att få ett andra barn lika stor för kvinnor vars första barn var en flicka som för dem som först fått en pojke. De allra flesta som fått ett barn skaffar också ett andra oavsett kön på första barnet. Bland kvinnor med ett barn är det mer än 80 procent som får minst ett barn till. ■

FAKTA

Fakta om studien

"Risken" (den statistiska sannolikheten) att få ett tredje barn skattas med hjälp av en så kallad Cox proportional hazard modell med separata modeller för varje år (eller tidsperiod). Övergången från tvåbarnsmamma till trebarnsmamma studeras. Tvåbarnsmödrar som har fått sitt andra barn i Sverige studeras fram till och med det år de fyller 45 år eller fram till och med år för eventuell död eller utvandring. För att ingå i underlaget ska även det tredje barnet vara fött i Sverige. Kvinnor som har fått tvillingar i den andra kullen (barn nummer två och tre är tvillingar) har uteslutits. Uppgifterna om barnfödslar, invandring, utvandring, dödsdatum, födelseland och ålder kommer från det Historiska befolkningsregistret (HBR). Uppgift om tidigare barn kommer från flergenerationsregistret.

Läs mera:

Andersson, Gunnar m.fl (2006) **Gendering family composition: Sex Preferences for children and childbearing behavior in the Nordic Countries.** Demography, 43 (2), 255–267.

Andersson, Gunnar m.fl (2007) **Understanding parental gender preferences in advanced societies: Lessons from Sweden and Finland.** Demography, 17 (6), 135–156.

Berlin, Marie (2004) Helst en av varje kön.

Välfärd Nr 4 2004, SCB.

Lotta Persson

arbetar som
demograf på
SCB:s prognos-
institut
08-506 9 942 11
lotta.persson@scb.se

Barn till lågutbildade hamnar efter i skolan

Föräldrarnas utbildningsnivå får en allt större betydelse för hur väl barn uppfyller grundskolans mål. Barn till föräldrar med endast förgymnasial utbildning får allt svårare att nå upp till målen. Det, och mycket annat, går att hitta i Barnombudsmannens nya statistikportal – **Max 18**.

» Att nå grundskolans mål innebär att eleven har betyg i alla ämnen som ingått i utbildningen. Sammanlagt är det 78 procent av eleverna som slutat nionde klass som når grundskolans mål. Vid en jämförelse utifrån föräldrarnas utbildningsnivå framkommer stora skillnader. Bland barn vars föräldrar har högst förgymnasial utbildning uppnådde 44 procent grundskolans mål 2011. Det är en försämring sedan 2000 då 57 procent i den gruppen klarade grundskolans mål. För barn till högutbildade föräldrar ligger nivån däremot oförändrad på 87 procent.

Skolverket har i flera studier analyserat den svenska grundskolan och ställt viktiga frågor om likvärdigheten i vårt skolsystem. De konstaterar att betydelsen av elevens socioekonomiska bakgrund, exempelvis föräldrarnas utbildningsnivå, är fortsatt stor och att det finns tecken på att betydelsen har ökat under senare år. Skolverkets sammantagna bedömning är att likvärdig-

44 %

av barn till föräldrar med förgymnasial utbildning når grundskolans mål.

heten har försämrats i den svenska grundskolan från slutet av 1990-talet fram till idag.

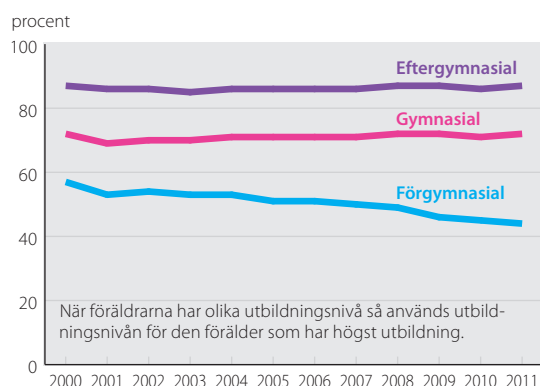
HUR LÄNGE barn har varit i Sverige är en annan faktor som har stor betydelse för deras möjligheter att nå grundskolans mål. Bland de barn som varit i Sverige kortare tid än 5 år är det betydligt färre som når grundskolans mål än i andra grupper. Även bland barn som fötts utanför Sverige, men som varit i Sverige längre tid, är det färre som når målen än bland de som är födda i Sverige.

Färre pojkar än flickor uppnår grundskolans mål, 75 procent jämfört med 81 procent år 2011. Skillnaden mellan könen har minskat något sedan 2000, genom att pojkarna närmat sig flickornas nivå.

MELLAN KOMMUNER varierar andelen barn som nått grundskolans mål stort, från 59 till 95 procent. Förra

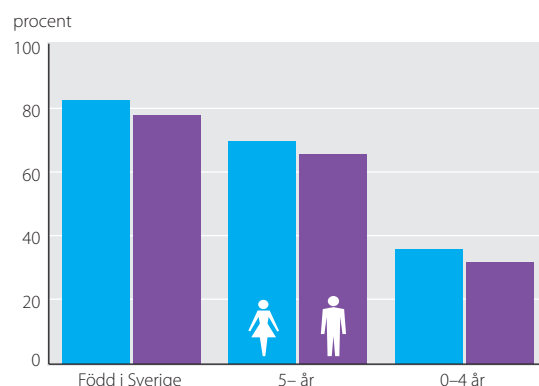
SKILLNADERNA MELLAN BARN ÖKAR

Andel elever som uppnått grundskolans mål efter föräldrarnas utbildningsnivå, 2000–2011

EN TREDJEDEL AV BARN MED KORT VISTELSE-TID I SVERIGE NÅR GRUNDSKOLANS MÅL

Andel barn som når grundskolans mål efter vistelsetid i Sverige, 2011

” Sammanlagt är det 78 procent av eleverna som slutat nionde klass som når grundskolans mål.

Läs mer om skolresultat på baksidan.

året placerade sig Danderyd och Vellinge högst upp på listan över hur stor andel niondeklassare i kommunen som uppnått grundskolans mål. Melleruds kommun i Västra Götaland, tätt följt av Boxholm i Östergötland placerade sig samma år längst ned på listan. Självklart speglar resultaten olika utmaningar som kan bottna i demografiska och samhällsekonomiska faktorer, men likväl är de stora skillnaderna oacceptabla ur ett barnrättsperspektiv. Kommunernas resultat kan variera betydande från ett år till nästa och en kommuns placering visar bara hur det såg ut det aktuella mätåret.

PÅ MAX 18 kan du hitta fler uppgifter om vilka barn som når skolans mål. Där framkommer till exempel att det är en lägre andel som uppnår målen bland barn till föräldrar med låg inkomst och bland barn som inte bor med båda sina föräldrar. ■

MYCKET STORA SKILLNADER MELLAN KOMMUNER

Andel barn som nått grundskolans mål, per kommun, år 2011

Högst placering			Lägst placering		
1	Danderyd	95 %	279	Malmö	65 %
2	Vellinge	95 %	280	Färgelanda	64 %
3	Karlsborg	93 %	281	Bengtstors	63 %
4	Hammarö	93 %	282	Degerfors	63 %
5	Vansbro	93 %	283	Nordmaling	63 %
6	Bjurholm	92 %	284	Oxelösund	62 %
7	Lidingö	91 %	285	Timrå	62 %
8	Mörbylånga	91 %	286	Orsa	61 %
9	Lomma	90 %	287	Boxholm	60 %
10	Alingsås	90 %	288	Mellerud	59 %

Max 18

I juli lanserade Barnombudsmannen "Max18", ett nytt webbaserat uppföljningssystem för att följa barns levnadsvillkor i Sverige. Max18 förbättrar förutsättningarna att följa utvecklingen av barnrättsarbetet i Sveriges kommuner, landsting och på myndigheter.

Max 18 innehåller **48 INDIKATORER** inom områdena ekonomi, hälsa, utbildning, trygghet, delaktighet samt stöd och skydd, som regeringen har identifierat som viktiga.

Max18 hittar du på **WWW.BARNOMBUDSMANNEN.SE/MAX18**. Det finns både enkla tabeller och diagram och ett "Statistiklabb" där användaren kan laborera med olika tidsperioder, geografiska indelningar och bakgrundsvariabler. Det finns också en särskild del på Max18 för barn och unga som ger en presentation av ett urval av statistiken, anpassad för barn.

Lästips:

Likvärdig utbildning i svensk grundskola? Rapport 374, 2012 från Skolverket

Hanna Larheden

Utredare på
Barnombuds-
mannen
08-692 29 65
hanna.larheden@
barnombudsmannen.se

Fler flickor städar rummet

Flickor och pojkar hjälper till lika mycket hemma med hushållssysslor, i första hand med köksarbete och städning. Men det finns vissa könsskillnader – fler pojkar arbetar utomhus medan flickorna oftare lagar mat och städar.

De flesta barn brukar göra något hemarbete varje vecka. Det framgår i SCB:s Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF). Där har barn mellan 10 och 18 år fått svara på frågor om vilka hushållssysslor de brukar göra hemma minst någon gång varje vecka.

Några av de vanligaste uppgifterna är att diska, bädda sin säng och städa sitt rum. Allra vanligast är att

Om man jämför
med vuxnas
tidsanvändning
ser man likheter.

duka eller duka av bordet. Det gör nio av tio barn varje vecka. Det är mindre vanligt att laga mat till fler än sig själv och att hjälpa till med utomhusarbete. Lite mer än tre av tio barn gör detta varje vecka.

FÖR HÄLFTEN AV DE ARBETSUPPGIFTER som ingår i undersökningen finns inga skillnader mellan könen. Men flickor uppger att de i större utsträckning brukar

bädda, städa, laga mat till fler än sig själva eller hjälpa till med tvätten. Pojkar hjälper i större utsträckning till med utomhusarbete.

Om man jämför resultaten med undersökningar av vuxnas tidsanvändning ser man likheter. Kvinnor gör mer hushållsarbete än män, medan män gör mer underhållsarbete, exempelvis att renovera huset, sköta trädgården eller tvätta bilen. Där framgår det också att kvinnor ägnar mer tid åt hemarbete än män, även om dessa skillnader har minskat över tid. Det finns ingen skillnad mellan flickor och pojkar när det gäller hur mycket tid man lägger på hemarbete.

Trots att de flesta barn brukar utföra hushållssysslor handlar det inte om så mycket sammanlagd tid som de lägger ner per vecka. Ungefär hälften av barnen hjälper till 1–2 timmar i veckan. Två av tio barn hjälper till hemma mindre än 1 timme i veckan, medan tre av tio barn hjälper till 3 timmar i veckan eller mer.

ÄLDRE BARN LÄGGER MER TID på hemarbete än yngre. Det är 12 procent av 16–18-åringarna som hjälper till minst 5 timmar per vecka, jämfört med 6 procent i åldersgruppen 10–12 år. Den yngre gruppen lägger i regel mindre tid på sysslor i hemmet, enligt undersökningen. Det är 28 procent som uppger att de hjälper till hemma mindre än en timme i vecka. Motsvarande siffra för den äldre gruppen är 14 procent.

30 %

laga mat till fler
än sig själv
varje vecka.

Källor

Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF), 2010–11
www.scb.se/barnulf

Tidsanvändningsundersökningen, 2010/11
www.scb.se/LE0103

Anna Nyman

arbetar med undersökningar av barns levnadsförhållanden på SCB
08-506 945 94
anna.nyman@scb.se

Helena Rudander

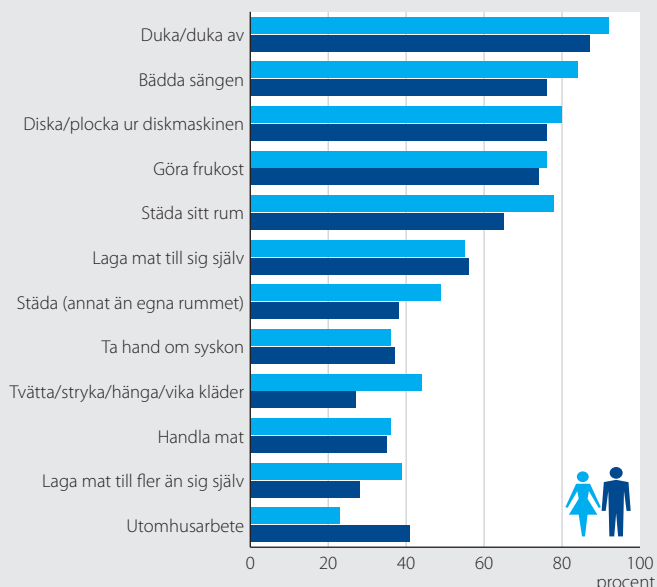
arbetar med undersökningar av barns levnadsförhållanden på SCB
08-506 941 24
helena.rudander@scb.se

Det finns vissa skillnader i vad barn i olika åldrar brukar hjälpa till med. Det är fler äldre barn som brukar bädda, hjälpa till med disken, göra frukost eller laga mat och hjälpa till med tvätten. Störst skillnad mellan åldersgrupper finns vad gäller att laga mat till sig själv. Det gör ungefär vart tredje barn i åldern 10–12 år, jämfört med två av tre i åldern 16–18 år. Yngre barn tar däremot i större utsträckning hand om sina syskon. En anledning kan vara att yngre barn oftare har syskon som är så pass små att de behöver barnvakt. ■

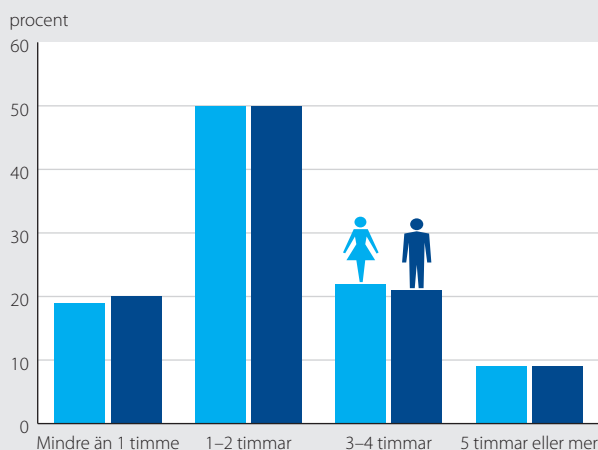
ATT DUKA ÄR VANLIGASTE HUSHÅLLSSYSSLAN BLAND BARN

Andel barn 10–18 år som hjälper till med olika hushållssysslor. År 2010/11

Flickor och pojkar hjälper till lika mycket hemma

Antal timmar per vecka barn 10–18 år hjälper till hemma. År 2010/11

Det är vanligast att hjälpa till hemma 1–2 timmar i veckan. Det gör hälften av barnen.

Sveriges befolkning ökar snabbare än vad statistikerna på SCB tidigare trott. Redan 2018 kommer vi att vara 10 miljoner invånare. Skillnaden att fler föds, invandringen ökar och att vi lever längre, framgår av den senaste stora befolkningsprognosen.

Ny prognos för befolkningen: 10 miljoner i Sverige 2018

Foto: Lena Blåsjö Jansson

De närmaste åren ökar befolkningen i Sverige mycket kraftigare än vad SCB har trott i tidigare prognoser.

– Och det är framför allt invandringen som ökar mer, säger befolkningsstatistikern **Lena Lundkvist**.

Hon har arbetat med SCB:s nya långtidsprognos, Sveriges framtida befolkning 2012–2060. Enligt den kommer antalet invånare öka med 22 procent under perioden och landa på 11,6 miljoner.

Invandringen är den faktor som bidragit mest till ökningen de senaste åren, och det är också den som är svårast att förutse. Krig och oroligheter kan ge snabba befolkningsrörelser. Till exempel ledde krigen på Balkan i början av 90-talet till en plötslig ökning av människor som sökte sig till Sverige. SCB tittar på hur asylinvandringen och arbetskraftsinvandringen har sett ut till Sverige de senaste tio åren, och vilka trender man kan se. På kort sikt lutar man sig även på Migrationsverkets bedömning av läget i världen och vad regelförändringar kan få för effekter.

– De närmaste åren tror vi att asyl- och anhöriginvandring kommer att öka, men på sikt minskar den, säger Lena Lundkvist.

Effekterna dämpas dock av att även utvandringen ökar framöver. Framför allt är det personer från andra nordiska länder och arbetskraftsinvandrare som återvänder till sina hemländer.

Samtidigt kommer fruktsamheten och födelsetalen att ligga kvar på en hög nivå, bland annat på grund av trebarnstrenden och att det numera finns bättre möjligheter att få hjälp att skaffa barn, bland annat genom provrörsbefruktning.

– Den ofrivilliga barnlösheten minskar. Tidigare trodde vi att barnafödandet skulle påverkas av att förstagångsföderskorna blir äldre och inte skulle hinna få de barn de vill ha. Men

det har visat sig att det inte har så stor betydelse, säger hon.

Vår livslängd ökar också på grund av att framför allt männen blir allt äldre. Det gör att vi kan förvänta oss färre änkor och jämnare könsfördelning på serviceboenden i framtiden. I slutet av 2050-talet är 25 procent av befolkningen 65 år eller äldre, enligt prognosen.

– Männens livslängd ökar fortare än kvinnornas bland annat på grund av minskad rökning och förbättrad vård, säger Lena Lundkvist.

SCB uppdaterar prognosen varje år med de senaste förändringarna, men vart tredje år görs en större genomgång som publiceras i en rapport med långsiktiga antaganden om befolkningen. Den ligger till grund för mycket av planeringen av samhället – till exempel skatteunderlag, pensioner och kommunernas verksamhet.

Själva principen för en befolkningsprognos är ganska enkel. Man utgår från dagens befolkning och för varje år lägger man till de som föds och invandrar, drar ifrån de som utvandrar och dör och sist men inte minst blir alla ett år äldre:

– Det svåra är att göra antaganden om invandring, utvandring, fruktsamheten och dödligheten. Vi tittar till exempel på hur tidigare generationer har gjort med sitt barnafödande eller hur dödligheten har sett ut hittills.

Teresia Dunér

Medellivslängden ökar stadigt

Medellivslängden i Sverige har ökat nästan oavbrutet sedan 1860-talet och utvecklingen bara fortsätter. Om 50 år kan den ha ökat med fem år för kvinnor och sju år för män.

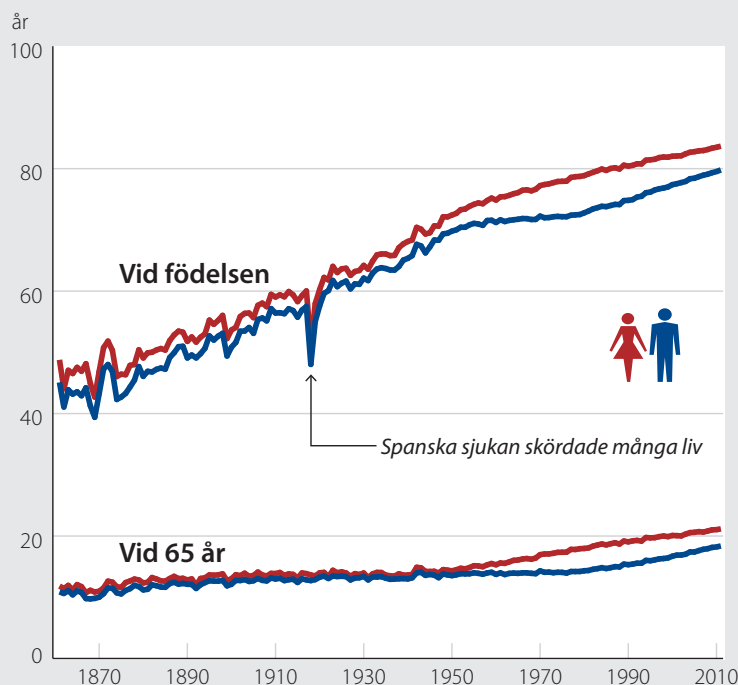
Medellivslängd vid födelsen

Kvinnor
Män

STABIL ÖKNING AV MEDELLIVSLÄNGDEN

Återstående förväntad medellivslängd vid födelsen och 65 år, 1861–2011

Diagrammet visar hur den återstående förväntade medellivslängden vid födelsen respektive 65 års ålder har förändrats sedan år 1861. Förväntad medellivslängd vid födseln är knappt 84 år för kvinnor och 80 år för män. Vid 65 års ålder är den återstående förväntade medellivslängden drygt 21 år för kvinnor och 18 år för män.

11 %

av flickor som föds idag kan bli 100 år gamla.

Medellivslängden i Sverige har ökat nästan oavbrutet sedan 1860-talet. Det finns ett undantag 1918, då spanska sjukan skördade många liv. Ett annat undantag är att männens överlevnad stagnerade under 1960- och 1970-talen. År 2011 var medellivslängden knappt 84 år för kvinnor och nära 80 år för män.

FÖR ATT BÄTTRE FÖRSTÅ medellivslängdens förändringar är dödligheten i olika åldrar och dödsorsakernas utveckling till hjälp. Medellivslängden vid födelsen ökade snabbt före 1950. Det hängde samman med att dödligheten minskade kraftigt i yngre

åldrar, men inte alls så mycket bland äldre. Efter 1950 för kvinnor, och efter 1980 för män, har dödligheten i stället minskat mer bland äldre än bland yngre. Under denna period har därför även den återstående förväntade medellivslängden vid 65 års ålder ökat.

För att visa ålderns betydelse för medellivslängden under olika tidsperioder kan man titta på hur andelen dödsfall fördelas i olika åldersgrupper. I början av 1900-talet var de relativt jämnt fördelade. Knappt var tredje dödsfall inträffade i åldern 0–44 år. Men redan i mitten av 1900-talet var det en liten andel av dödsfallen som inträffade i åldrarna upp till 44 år. Med tiden har dödsfallen kommit att samlas allt mer i högre

åldrar. Idag är sju av tio kvinnor och sex av tio män 80 år och äldre när de dör.

DÖDSFALLEN KOMMER troligtvis att förskjutas allt mer mot högre åldrar. Enligt SCB:s befolkningsprognos kan 90 år eller mer bli en typisk dödsålder 2060. Dödsfall i yngre åldrar får allt mindre betydelse för medellivslängdens förändringar i framtiden.

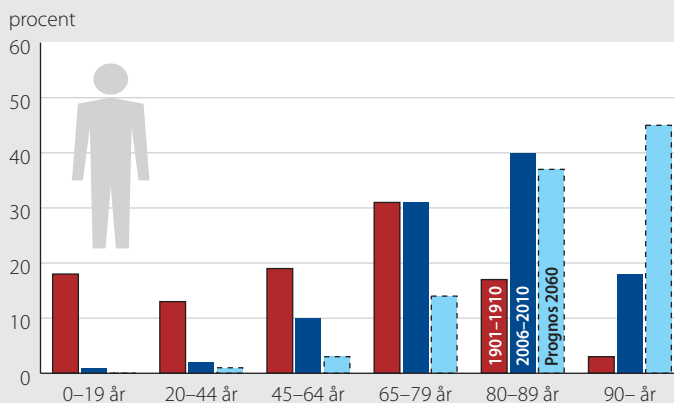
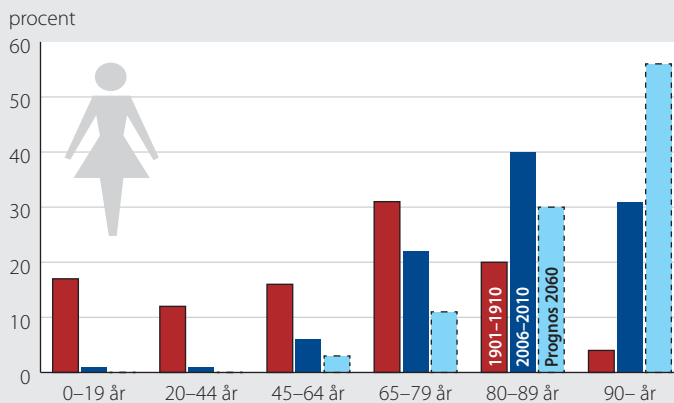
Hur snabbt dödligheten går ner i olika åldrar kan bland annat förklaras med dödsorsakernas utveckling. I början av 1900-talet var det sjunkande dödlighet från infektionssjukdomar och olyckor som bidrog mest till att fler unga överlevde. Under senare decennier är det minskad dödlighet från hjärt-

DIAGRAMMET visar hur dödsfallen har fördelat sig, och hur prognosen förutser att de kommer fördela sig, mellan olika åldrar. Fördelningen av dödsfallen i de tre perioderna utgår från den standardpopulation som används i livslängdstabellen.

TVÅ AV TRE ÄR 80 ÅR ELLER ÄLDRE DÅ DE DÖR

Fördelning av dödsfall i olika åldersgrupper 1901–1910 och 2006–2010 samt prognos för år 2060

och kärlsjukdomar, främst hjärtinfarkt och stroke, som har bidragit mest till ökad medellivslängd, och då främst bland äldre.

MEDELLIVSLÄNGD ANVÄNDS OFTA som ett välfärdsmått. Det ingår bland annat i Human Development Index vilket är ett mått på ett lands utvecklingsnivå som används av FN. Ett annat exempel är forskning om inkomst och inkomstfördelningens samband med medellivslängd. Vissa har funnit att rika länder med stor inkomstspridning har kortare medellivslängd än rika länder med liten inkomstspridning. Välfärdsforskaren Richard Wilkinson menar att förklaringen är att länder med liten inkomstspridning har större social sammanhållning än länder med

” I början av 1900-talet inträffade knappt var tredje dödsfall i åldern 0–44 år.

stora inkomtskillnader. Social sammanhållning antas gynna folkhälsan.

INTERNATIONELLA JÄMFÖRELSEr av medellivslängd visar att Sverige ligger högt bland världens länder. Sverige följer också en normal utveckling med långsamt

ökande medellivslängd. Variationen mellan länder är ganska stor. Det gäller också hur snabbt medellivslängden förändras. Turkiet är ett land som haft särskilt stor ökning under de senaste två decennierna. Ryska män hade däremot kortare medellivslängd 2009 än 1990.

Enligt SCB:s senaste befolkningsprognos ökar medellivslängden för män med ungefär sju år och för kvinnor med fem år fram till 2060. Det blir knappt 89 år för kvinnor och nästan 87 år för män. Detta är knappt två år högre än de antaganden som gjordes i prognosen 2009. Skillnaden är att SCB i den tidigare prognosen antog att nedgången

SNABB ÖKNING AV MEDELLIVSLÄNGD I TURKIET

Medellivslängd vid födelsen i ett urval av länder 1990 och 2009 samt förändring mellan 1990 och 2009

Kvinnor				Män			
Land	1990	2009	Förändring	Land	1990	2009	Förändring
Turkiet	67,1	77,2	10,1	Turkiet	62,5	72,1	9,6
Japan	82,0	86,5	4,5	Australien	74,0	79,7	5,7
Finland	78,8	83,2	4,4	Finland	70,9	76,6	5,7
Australien	80,2	84,2	4,0	Norge	73,4	78,7	5,3
Frankrike	81,5	84,8	3,3	Danmark	72,2	76,9	4,7
Norge	79,8	83,1	3,3	Frankrike	73,3	77,8	4,5
Danmark	77,9	81,2	3,3	Sverige	74,8	79,2	4,4
Sverige	80,4	83,4	3,0	USA	71,8	76,0	4,2
USA	78,8	80,9	2,1	Japan	76,0	79,6	3,6
Ryssland	73,9	74,2	0,3	Ryssland	63,3	61,8	-1,5

Länderna har ordnats efter hur stor förändringen varit mellan 1990 och 2009. I flera länder har medellivslängden ökat mer än i Sverige. I Turkiet har medellivslängden ökat ca 10 år sedan 1990.

Källa: WHO 2012, <http://www.who.int/gho/fin/int>

ÅTERSTÅENDE FÖRVÄNTAD MEDELLIVSLÄNGD är den fullständiga benämningen på det vi brukar kalla "medellivslängd". Det är ett index som sammanfattar dödligheten i alla åldrar för ett år eller en period. Sammanfattningen av dödligheten görs i en **livslängdstabell**.

I **livslängdstabellen** beräknas dödsrisker för alla åldrar, det vill säga sannolikheten att avlida i de olika åldrarna. Därefter räknas dödsriskerna om till hur många som överlever. När man gör detta antas att befolkningen vid födelsen består av 100 000 personer. Det är en standardbefolkning som gör att mätningen blir jämförbar för olika länder och tidsperioder. Antalet kvarlevande kan visas med en överlevnadskurva.

I nästa steg beräknas antalet levnadsår för de olika åldrarna. Till sist kan den återstående förväntade medellivslängden beräknas för varje ålder.

Medellivslängden kan också ses som medelåldern för alla dödsfall under året. Man kan inte direkt använda detta enklare uttryck eftersom det störs av olika stora födelsekullar i befolkningen. Med standardbefolkningens hjälp tar man bort denna felkälla. Behovet av en standardbefolkning för beräkningen kan vara ett skäl till att måttet benämns förväntad medellivslängd och inte medelåldern för alla dödsfall. Ordet "förväntad" leder felaktigt tankarna till framtiden.

VERKLIG LIVSLÄNGD, som besvarar frågan hur länge man lever, är något annat än det mått på medellivslängd som används i allmänhet. Då krävs uppgifter för en födelseårgång och dödsrisker för samma födelseårgång upp till de högsta åldrarna. Det innebär att vi först om cirka 100 år vet den verkliga livslängden för personer som föds idag.

→ i dödligheten stegvis skulle bli mindre i framtiden. Men i det senaste antagandet fortsätter dödligheten att minska ungefär på samma sätt som den gjort under de senaste decennierna.

BEFOLKNINGSPROGNOSEN kan också användas för olika födelseårgångar och jämföras med dagens överlevnad. Om överlevnaden inte ändras alls lever hälften av de flickor som föddes 2011 vid 86 års ålder. Motsvarande ålder för pojkarna blir 82 år. Medellivslängden vid födelsen är knappt 84 år för kvinnor och nästan 80 år för män.

När man räknar ut medellivslängden bortser man från eventuella ändringar av överlevnaden i framtiden. Den historiska utvecklingen visar att det är osannolikt med oförändrad överlevnad i framtiden.

Om överlevnaden i stället fortsätter att utvecklas som under de senaste decennierna förväntas hälften av de flickor som föddes 2011 uppnå 93 års ålder. För pojkarna kan hälften leva vid 91 års ålder.

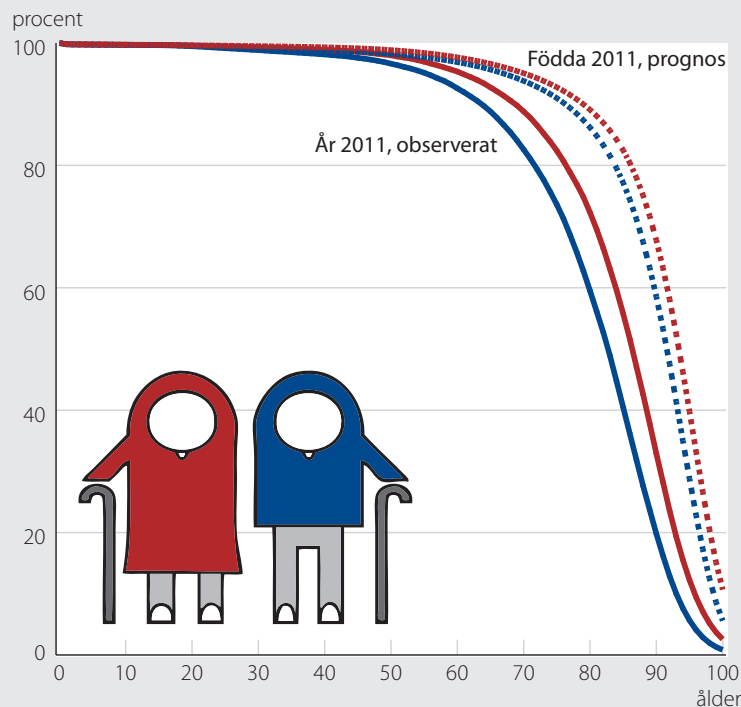
Med fortsatt överlevnadsökning blir medellivslängden nästan 91 år för kvinnor och knappt 89 år för män. Sex procent av pojkarna och elva procent av flickorna som

föds år 2011 lever till 100 år. Det finns forskare som menar att hälften av de som föds idag blir 100 år. Den bedömningen gör varken SCB eller Eurostat i sina prognoser.

Det kan ses som kontroversiellt att anta ständiga ökningar av medellivslängden i framtiden. Minskad dödlighet bland äldre japanska kvinnor under senare år tyder på att vi inte nått någon övre gräns för livslängden ännu. Hur riktiga olika beräkningar om framtidens överlevnad är vet vi dock först i början av nästa sekel. ■

HÄLFTEN AV DEM SOM FÖDS IDAG KAN UPPNÅ 92 ÅRS ÅLDER

Andel kvarlevande kvinnor respektive män för år 2011 samt prognos för födda 2011

Diagrammet visar hur stor andel som finns kvar i olika åldrar enligt vad som observerats år 2011 och enligt en prognos om överlevnadsökning för födda 2011. Hälften av de flickor som föddes 2011 kan uppnå 93 års ålder. För pojkarna kan hälften leva vid 91 år.

Minskad dödlighet från hjärt- och kärlsjukdomar har bidragit mest till ökad medellivslängd.

Lästips

Ahlbom, A., Drefahl, S., och Lundström, H. (2010). **Den åldrande befolkningen. Fortsatt ökning av medellivslängden kontroversiell och spännande fråga.** Läkartidningen, 107: 3048–3051.

Christensen, K., Doblhammer, G., Rau, R. och Vaupel, J. W. (2009). **Aging populations: The challenges ahead.** Lancet, 374: 1196–1208.

Statistiska centralbyrån (2012). **Sveriges framtida befolkning 2012–2060.** Demografiska rapporter 2012:2.

Statistiska centralbyrån (2011). **Livslängden i Sverige 2001–2010.** Demografiska rapporter 2011:2.

Källor

Wilkinson, R. W. (1996). **Unhealthy societies: The afflictions of inequality.** London and New York: Routledge.

WHO (2012). www.who.int/gho/fin/int

Örjan Hemström

arbetar som demograf
på SCB
08-506 949 97
orjan.hemstrom@scb.se

Andelen överviktiga och feta har ökat de senaste decennierna.

Drygt hälften av männen och ungefär fyra av tio kvinnor är nu överviktiga eller feta.

■ Hitta nya data på www.scb.se/ulf

Vi växer på **BREDDEN**

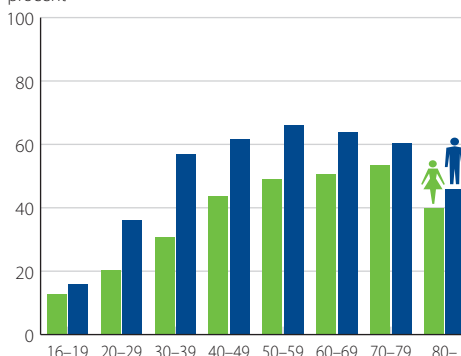

Sedan slutet av 1980-talet har genomsnittssvensken blivit ungefär 1 cm längre och nära 5 kilo tyngre. Idag är drygt hälften av männen och ungefär fyra av tio kvinnor överviktiga eller feta. Om man enbart tittar på andelen feta, det vill säga de som har ett BMI på minst 30, har den gruppen ökat från 5 till 11 procent sedan år 1988/89. Detta visar SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden.

ÖVERVIKT OCH FETMA är minst vanligt i de yngsta åldersgrupperna. Samtidigt är det bland unga som ökningen av överviktiga och feta varit störst. Bland såväl män som kvinnor i åldern 16–29 år har andelen överviktiga eller feta dubblats sedan slutet av 1980-talet.

VANLIGARE ATT MÄN ÄR ÖVERVIKTIGA ELLER FETA

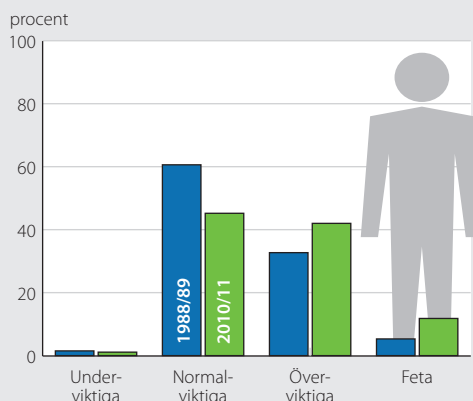
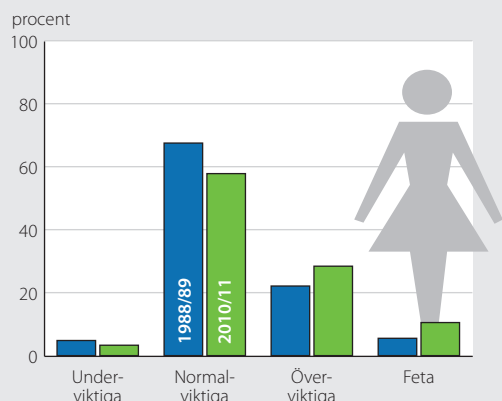
Andel överviktiga eller feta efter ålder och kön, 2010/11
procent

Sedan slutet av 1980-talet har genomsnittssvensken blivit ungefär 1 cm längre och nära **5 kilo tyngre**.

ALLT FLER ÖVERVIKTIGA OCH FETA

Andel av befolkningen som ingår i olika BMI-klasser, år 1988/89 och 2010/11

LÄNGD OCH VIKT

	1988/89 Medellängd i cm	Medelvikt i kg	2010/11 Medellängd i cm	Medelvikt i kg
Män	178,2	77,5	179,4	82,9
Kvinnor	164,7	63,3	165,7	67,4

Förändrad livsstil anses vara den främsta orsaken till att andelen överviktiga och feta ökat markant de senaste decennierna.

Andelen som är överviktiga eller feta skiljer sig inte enbart mellan olika åldersgrupper. Det är vanligare att män är överviktiga än att kvinnor är det. I yrkesgrupperna egna företagare, jordbrukare samt personer med arbetaryrken återfinns också en större andel både överviktiga och feta än bland personer med tjänstemannayrken.

För den enskilda individen kan övervikt eller fetma helt eller delvis bero på ärftliga faktorer eller på sjukdom. Förändrad livsstil anses dock vara den främsta orsaken till att andelen överviktiga och feta ökat markant de senaste decennierna. Forskning tyder på att det, för ett hälsosamt liv, inte räcker med att träna några gånger i veckan, om man inte dessutom kombinerar det med ett rörligt liv i övrigt. Det betyder dock inte att våra motionsvanor saknar betydelse.

UPPGIFTER OM MOTIONSVANOR visar att andelen som motionerar minst två gånger i veckan ökat sedan slutet av 1980-talet. Ökningen syns i alla åldersgrupper. Även om andelen som motionerar regelbundet har ökat är det ungefär 15 procent som praktiskt taget aldrig motionerar. Att praktiskt taget aldrig motionera är vanligare bland såväl underviktiga som feta, jämfört med dem som är normalviktiga. ■

FAKTA

BMI

BODY MASS INDEX är ett mått som jämför individens vikt i förhållande till längden. Det är ett internationellt accepterat mått, som dock har vissa brister. Måttet tar till exempel inte hänsyn till hur stor del av kroppsmassan som är muskler respektive fett, vilket innebär att det kan ge missvisande resultat för bland annat idrottare och andra personer med hög andel muskelmassa.

BMI beräknas utifrån individens längd i meter och vikt i kg enligt formeln **BMI = vikt/längd²**. Världshälsorganisationen, WHO, har angett följande gränsvärden:

Undervikt	– 18,49
Normalvikt	18,50 – 24,99
Övervikt	25,00 – 29,99
Fetma	30,00 –

Att mäta övervikt

Det är troligt att andelen överviktiga eller feta underskattas i undersökningen, då resultaten baseras på självrapporterade uppgifter om vikt och längd. Jämförelser mellan självrapporterade uppgifter och faktiska vikt- och längdmätningar i Kanada åren 2003/04 visade att andelen överviktiga eller feta underskattades med ungefär 9 procentenheter för kvinnor och 7 procentenheter för män.

Charlotte Samuelsson

arbetar med undersökningar av levnadsförhållanden på SCB
08-506 948 17
charlotte.samuelsson@scb.se

Anna Hagman

arbetar med undersökningar av levnadsförhållanden på SCB
08-506 948 19
anna.hagman@scb.se

PERCENTILER

visar fördelningar

Statistiken kan ge bra information om hur till exempel inkomster fördelar sig i befolkningen eller i en grupp. Percentiler är ett sätt att redovisa fördelningar av sådant som inkomster.

Ett annat exempel än inkomster är måttet BMI, Body Mass Index, en

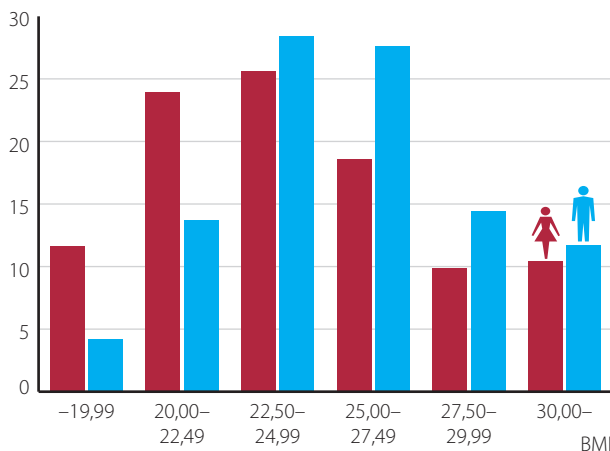
indikator på övervikt. Måttet BMI presenteras närmare i en annan artikel i detta nummer av Valfärd. Kort sagt är BMI ett tal som räknas ut för varje individ och relaterar kroppsvikten till längden på ett visst sätt.

Det kan vara intressant att visa hur individernas värden på BMI-talet fördelar sig i en befolkningsgrupp. Ett sätt att göra detta är i form av ett histogram, som är ett stapeldiagram över de procentuella andelarna individer med BMI-tal i olika intervall. Här intill visas histogram över BMI-talen för kvinnor respektive män, i alla åldrar från 16 år, för år 2010.

PERCENTILER är en annan möjlighet. Percentilerna är tal som beskriver fördelningen i en grupp av en sådan egenskap som BMI. Ett specialfall av percentiler

HISTOGRAM – KVINNORS OCH MÄNS BMI-VÄRDE

Andelar i procent av kvinnor respektive män

är medianen, ett tal som lika många i gruppen ligger över som under i BMI. Medianen kallas för 50:e percentilen, för att just 50 procent av gruppen ligger under det talet.

På samma sätt hittar man percentilerna för godtyckliga procenttal mellan 0 och 100. Till exempel är den 75:e percentilen ett tal som 75 procent av gruppen

ligger under, och övriga 25 procent ligger över.

Den 25:e och den 75:e percentilen har också andra namn, nedre kvartilen respektive övre kvartilen.

Exempel på percentiler finns också i artikeln "Löneskillnader störst bland män i landstiget", i detta nummer av Valfärd.

LÅDAGRAM är en form av diagram som åskådliggör hur några valda percentiler ligger i förhållande till varandra på skalan för måttet det gäller, i detta fall BMI. Lådagrammet prickar in lägena för medianen, kvartilerna och därtill 5:e och 95:e percentilerna, eller alternativt 10:e och 90:e percentilerna. Här intill visas lådagram för kvinnors respektive mäns BMI-värden.

Inom "lådan" kring mitten av lådagrammet finns hälften av gruppen. Det är de vars BMI-värden ligger mellan kvartilerna. De personerna kan man säga utgör "klungan", de ligger varken särskilt högt eller lågt jämfört med hela gruppen. En fjärdedel av gruppen har högre BMI-värden än dessa personer, och en fjärdedel har lägre.

"Pinnarna" som går ut till vänster och höger på lådan går till 5:e respektive 95:e percentilen. De antyder ett intervall där vi hittar de allra flesta i gruppen, i detta fall 90 procent av indivi-

derna i gruppen. Lådagrammet ger en första grov bild av fördelningen.

MERA DETALJERAD blir bilden av fördelningen om man redovisar var 10:e percentil, alltså 10:e, 20:e, 30:e percentilerna, och så vidare upp till 90:e percentilen. Tabellen här intill visar dessa percentiler för BMI-talen.

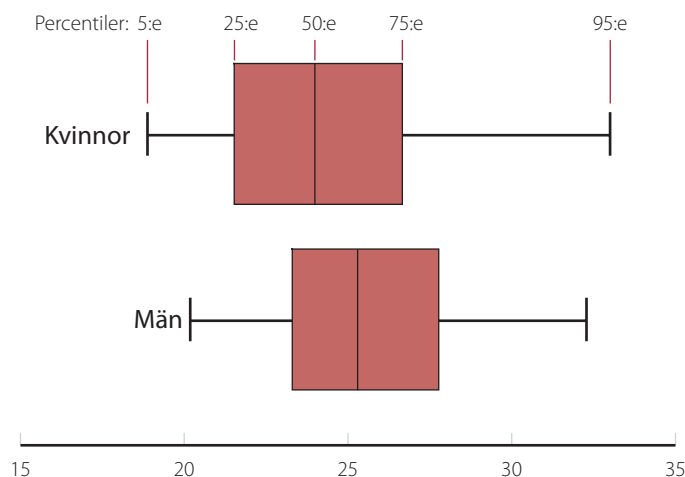
Percentil	BMI Kvinnor	BMI Män
10:e	19,7	21,4
20:e	21,0	22,8
30:e	22,0	23,7
40:e	23,0	24,6
50:e	23,9	25,2
60:e	24,9	26,0
70:e	26,0	27,1
80:e	27,5	28,4
90:e	30,1	30,4

INKOMSTFÖRDELNINGEN i befolkningen redovisas i statistiken ofta på ett sätt som liknar det med var tionde percentil. Här kommer det också in lite andra begrepp.

Den disponibla inkomsten är en viktig indikator på ekonomisk standard och kan beräknas primärt för hushåll. Den avser summan av hushållets inkomster inklusive kapitalvinst (realvinster), efter direkta skatter och andra transfereringar. Disponibel inkomst per konsumtionsenhet beräknas för varje individ utifrån hushållets disponibla inkomst (se ruta).

DECILGRUPPER är ett begrepp som används bland annat när det gäller fördelningen av disponibel inkomst. Den första decilgruppen består av de individer

LÅDAGRAM – KVINNORS OCH MÄNS BMI-VÄRDE

som ligger under den 10:e percentilen i disponibel inkomst. Den andra decilgruppen består av dem som ligger mellan 10:e och 20:e percentilen, och så vidare. Den tionde decilgruppen är den högsta och består av dem som ligger över 90:e percentilen.

Statistiken redovisar ofta medelvärdena för decilgrupperna och inte percentilerna. Som man kan inse ligger medelvärdena för decilgrupperna alltid mellan de motsvarande percentilerna, och vice versa. Till exempel ligger medelvärdet för andra decilgruppen alltid mellan 10:e och 20:e percentilen.

Tabellerna här intill visar disponibel inkomst per konsumtionsenhet, i medeltal för decilgrupper och i percentilvärden, för år 2010. (Tabellen med medelvärden över decilgrupper finns på SCB:s webbplats www.scb.se)

ATT REDOVISA decilgruppernas medelvärden eller att redovisa var tionde percentil är två alternativ med i grunden samma syfte. Båda sätten ger en bra översikt hur inkomststandarden

FAKTA

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet beräknas som en indikator på individernas ekonomiska standard. Denna inkomst beräknas för varje individ som hushållets disponibla inkomst delad med antalet konsumtionsenheter i hushållet. Detta antal konsumtionsenheter i sin tur beräknas utifrån personerna i hushållet. En av de vuxna räknas som 1,00 konsumtionsenhet, och de övriga räknas var och en som lägre antal enligt en fastställd skala.

Decilgrupp	Disponibel inkomst per konsumtionsenhet, kr (medelvärde i decilgruppen)	Percentil	Disponibel inkomst per konsumtionsenhet, kr
1:a	75 600	10:e	107 000
2:a	121 000	20:e	132 300
3:e	143 600	30:e	155 500
4:e	166 800	40:e	177 800
5:e	188 300	50:e	199 100
6:e	210 200	60:e	222 100
7:e	234 900	70:e	248 800
8:e	267 500	80:e	287 400
9:e	313 300	90:e	348 200
10:e	562 300		

fördelar sig mellan individerna i en befolkningsgrupp.

Men det kan vara bra att se upp lite med begreppen. Ordet decil kan också betyda percentil, så att till exempel andra decilen betyder 20:e percentilen. Ibland redovisas medelvärden över percentilgrupper, och då består till exempel 75:e percentilgruppen av dem som ligger mellan 74:e och 75:e percentilen.

LIKSOM ANDRA statistiksiffror så berörs även percentiler av osäkerhet i olika former. Bland annat blir det en slumpmässig urvalsosäkerhet när statistiken grundas på urval. Därför redovisas då felmarginaler för percentilerna. ■

Martin Ribe

är metodstatistiker på SCB
08-506 948 54
martin.ribe@scb.se

Många överger studieplanerna

Sex av tio elever i gymnasieskolans avgångsklasser säger att de ska läsa vidare på universitet eller högskola inom tre år. Men verkligheten ser annorlunda ut: Bara fyra av tio lyckas uppnå denna ambition.

Det är alltså ganska stor skillnad på förväntningar och utfall när det gäller påbörjade studier, i alla fall i det korta perspektivet.

Det är först efter tio år som lika många har börjat på universitet eller högskola som uppgav att de hade planer på det inom tre år efter gymnasieskolan. Varför det tar så lång tid att uppnå ambitionerna svarar inte undersökningen på. Men bland dem som inte säger sig vilja läsa vidare så snabbt efter gymnasiet är det många som vill arbeta, resa eller ägna sig åt sina intressen.

Bland eleverna som slutade gymnasieskolan vårterminen 2008 uppgav 89 procent på Naturvetenskapsprogrammet och 73 procent på Samhällsvetenskapsprogrammet att de hade planer på att läsa på universitet eller högskola inom tre år efter studenten. Med facit i hand började 84 procent av natureleverna och 61 procent samhällseleverna inom tre år.

På det studieförberedande International Baccalaureate-programmet brukar intresset också vara stort när eleverna tillfrågas om planer på att läsa vidare. Bland dem som gick sista året i gymnasieskolan 2007/08 sade

Först efter tio år har lika många börjat på universitet eller högskola som uppgav att de hade planer på att börja kort efter gymnasieskolan.

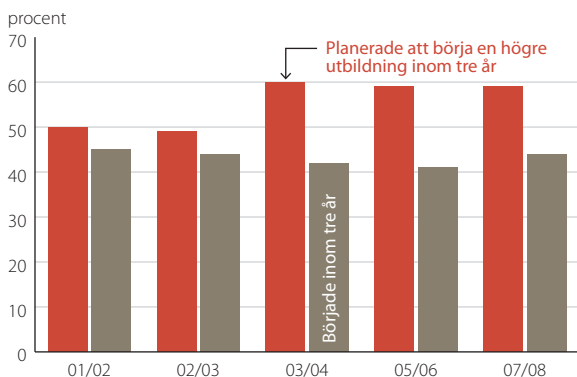
93 procent att de planerade att läsa vidare inom tre år. Det visade sig sedan att endast 65 procent påbörjade en högre utbildning inom den perioden.

KVINNORS STUDIEINTRESSE ÄR STÖRRE än mäns. Det var 65 procent av kvinnorna i sista året i gymnasieskolan läsåret 2011/12 som uppgav att de vill läsa vidare inom tre år, jämfört med 49 procent av männen. Viljan att studera vidare är av naturliga skäl störst bland eleverna på de studieförberedande gymnasieprogrammen. Elever på Byggprogrammet, Fordonsprogrammet och Energiprogrammet är minst intresserade av fortsatta studier, i alla fall på universitet och högskola. Bara en av tio vill läsa vidare inom tre år.

Avgångselever i Stockholms län har störst intresse för att läsa vidare på universitet eller högskola inom tre år. Här planerar 72 procent av kvinnorna och 65 procent av männen att studera vidare. Därefter är studieintresset bland kvinnor störst i Västra Götaland, Skåne och Uppsala län och bland män i Uppsala, Västmanlands och Blekinge län. I Jämtlands län är

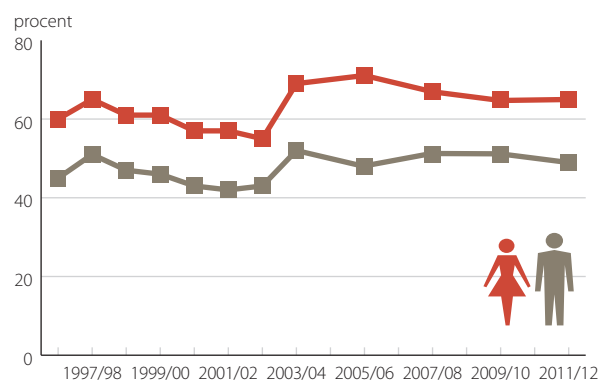
SKILLNAD MELLAN STUDIEINTRESSE OCH PÅBÖRJAD UTBILDNING

Andel elever som planerade att påbörja en högre utbildning inom tre år efter avgångsår från gymnasieskolan och andel som faktiskt började. Läsåren 01/02–07/08

KVINNOR MER INTRESSERADE AV HÖGRE STUDIER ÄN MÄN

Planer på att börja läsa på universitet/högskola inom de närmaste tre åren. Elever i gymnasieskolans årskurs 3 läsåren 1996/97–2011/12 efter kön

91 %

av avgångseleverna på Naturvetenskapsprogrammet 2011/12 planerade att läsa på universitet eller högskola inom tre år.

FAKTA

Under hösten 2011 fick ett urval på 22 000 ungdomar som då gick sista året på gymnasiet svara på frågor om deras planer att läsa vidare efter gymnasiet. Undersökningen Gymnasieungdomars studieintresse är återkommande och genomförs vartannat år. Resultaten från den senaste undersökningen presenterades på SCB:s webbsida i form av tabeller, diagram och rapport den 16 april 2012. www.scb.se/UF0513.

Undersökningen Övergång gymnasieskola–högskola ligger till grund för statistiken över hur många gymnasieelever som påbörjar högre studier inom tre år. I den statistiken ingår alla avgångna gymnasieelever. www.scb.se/UF0542.

studieintresset lägst. Här planerar hälften av kvinnorna och drygt en tredjedel av männen att studera vidare inom tre år.

UNGEFÄR HÄLFTEN av avgångseleverna vill studera 3–4 år på universitet eller högskola och de flesta vill

läsa ett program som leder fram till en examen. Samhällsvetenskapliga, vårdinriktade och konstnärliga utbildningar är de populäraste inriktningarna bland kvinnor som planerar fortsatta studier. Bland män är teknik, ekonomi, naturvetenskap och datateknik populärast. ■

Therese Karlsson

arbetar med utbildningsstatistik på SCB
019-17 66 21
therese.karlsson@scb.se

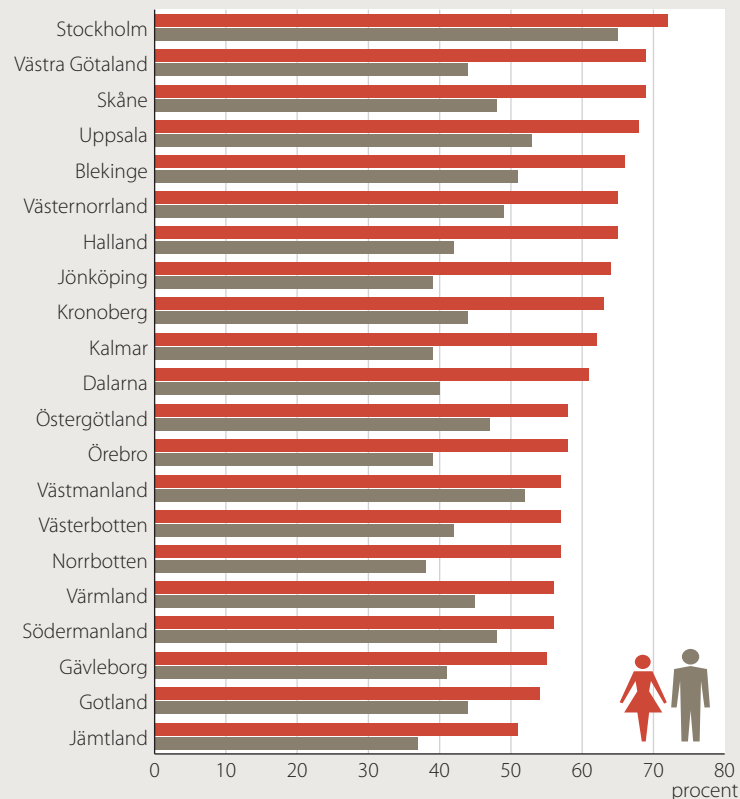
FÅ PÅ YRKESFÖRBEREDANDE PROGRAM VILL LÄSA VIDARE

Planer på att börja läsa på universitet/högskola inom de närmaste tre åren. Elever i gymnasieskolans årskurs 3 läsåret 2011/12 efter program. Andel i procent.

Samtliga program	57
Naturvetenskapsprogrammet	91
International baccalaurate	89
Samhällsvetenskapliga programmet	77
Teknikprogrammet	77
Omvårdnadsprogrammet	64
Estetiska programmet	60
Barn- och fritidsprogrammet	55
Medieprogrammet	55
Specialutformat program	46
Handels- och administrationsprogrammet	41
Naturbrukprogrammet	36
Elprogrammet	33
Livsmedelsprogrammet	28
Hantverksprogrammet	26
Hotell- och restaurangprogrammet	22
Industriprogrammet	21
Energiprogrammet	12
Fordonsprogrammet	12
Byggprogrammet	10

STÖRST STUDIEINTRESSE I STOCKHOLMS LÄN – MINST I JÄMTLAND

Planer på att börja läsa på universitet/högskola inom de närmaste tre åren. Elever i gymnasieskolans årskurs 3 läsåret 2011/12 efter län

LÖNESKILLNADER STÖRST bland män i landstinget

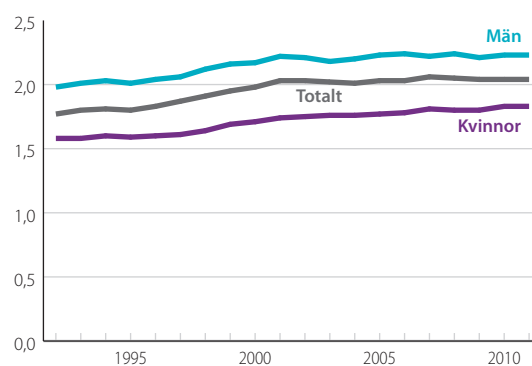
Högavlönade har fått större löneökningar i procent de senaste två decennierna jämfört med lågavlönade. Bland männen är lönespridningen störst inom landstinget. Bland kvinnor är den störst i privat sektor.

Det talas ofta om hur lönerna och deras utveckling skiljer sig åt mellan olika grupper, både yrkesgrupper och demografiska grupper som exempelvis kön. Om man istället vill titta på hur löneökningen har fördelats inom olika grupper behövs ett spridningsmått. Med hjälp av ett sådant mått kan vi se om löneskillnaderna inom

STÖRRE LÖNESPRIDNING BLAND MÄN

Lönespridning på arbetsmarknaden åren 1992–2011

gruppen har förändrats eller om de ligger kvar på samma nivå som tidigare.

25 900

kronor/månad var
2011 års medianlön.

Läs mer om
percentiler i
Statistikskolan
på sidan 20–21.

STÖRST LÖNESPRIDNING BLAND VÄRDEPAPPERSMÄKLARE

Medianlön, 10:e och 90:e percentilen och lönespridningsmått för ett antal större yrkesgrupper, samt yrkesgrupperna med störst respektive minst lönespridning

	Medianlön	10:e percentilen	90:e percentilen	Spridningsmått (P90/P10)
Värdepappersmäklare	65 200	33 400	169 000	5,06
Företagsekonomer, marknadsförare och personaltjänstemän	35 800	26 000	58 400	2,25
Dataspecialister	38 000	27 900	52 700	1,89
Ingenjörer och tekniker	32 300	25 500	45 000	1,76
Byggnads- och anläggningsarbetare	28 000	20 400	33 000	1,62
Sjuksköterskor	28 500	24 000	34 200	1,43
Vård- och omsorgspersonal	22 900	18 900	26 900	1,42
Grundskollärare	26 300	22 100	30 600	1,38
Fordonsförare	24 100	21 400	28 200	1,32
Städare m.fl.	20 000	17 700	22 600	1,28
Glashytttearbetare	24 500	22 600	25 600	1,13

För att se hur lönen

fördelar sig inom en grupp kan man titta på **percentiler**. Som exempel är medianen den 50:e percentilen. Det innebär att 50 procent inom gruppen tjänar mer än detta värde och 50 procent tjänar mindre. Ett vedertaget **mått för lönespridning** är att sätta den 90:e percentilen i relation till den 10:e percentilen. Vi jämför alltså gränsen för att vara bland de 10 procent inom gruppen som tjänar mest med motsvarande gräns för dem som tjänar minst. Ju större procentuell skillnad det är mellan dessa värden, desto större lönespridning är det inom gruppen.

Om de högavlönade och de lågavlönade på arbetsmarknaden skulle ha fått procentuellt sett lika stora löneökningar under den senaste tjugoförårsperioden så skulle inte spridningsmättet ha förändrats. Men tittar vi på arbetsmarknaden i sin helhet ser vi att lönespridningen har ökat från 1,77 år 1992 till 2,04 år 2011. Det innebär att gränsen för att vara bland de 10 procent som har högst lön, den 90:e percentilen, nu är drygt två gånger högre än gränsen för att vara bland de 10 lägsta procenten, den 10:e percentilen.

Den 90:e percentilen år 1992 var 19 400 kronor per månad medan den år 2011 var 40 700 kronor. Under samma period har den 10:e percentilen ökat från 10 900 kronor till 20 000 kronor.

LÖNESKILLNADERNA I SVERIGE har alltså blivit större de senaste två decennierna, även om ökningen tycks ha stannat av under den senaste tioårsperioden. Vi ser även att lönespridningen är klart större bland män än bland kvinnor.

Den privata sektorn har större lönespridning jämfört med den offentliga. Inom den offentliga sektorn är det framför allt kommunalanställda som har en mindre lönespridning, medan landstings- och statligt anställda har en lönespridning som ligger närmare den privata sektorn. Män har större lönespridning än kvinnor inom samtliga sektorer. Störst är skillnaden bland landstingsanställda där männen sticker ut med en lönespridning på 3,11.

LÖNESPRIDNINGEN SKILJER SIG KRAFTIGT åt mellan olika yrkesgrupper. Den största lönespridningen hittar

STORA LÖNESKILLNADER BLAND LANDSTINGSANSTÄLLDA MÄN

Lönespridning inom olika sektorer, år 2011

	Kvinnor	Män	Totalt
Offentlig sektor	1,62	2,15	1,76
Kommun	1,52	1,74	1,56
Landsting	1,76	3,11	2,11
Stat	1,87	2,15	2,01
Privat sektor	1,99	2,25	2,17
Totalt	1,83	2,23	2,04

” Liten lönespridning inom vård, skola och omsorg.

vi bland värdepappersmäklarna där spridningsmättet är 5,06. I andra änden av skalan finns glashytttearbetare, där motsvarande mått är 1,13. Inom vård, skola och omsorg ser vi förhållandevis liten lönespridning, medan lönerna bland anställda inom ekonomi och IT är mer differentierade. ■

LÖN OCH INKOMST

När man tittar på vad en person tjänar så skiljer man på lön och inkomst. Lön är ersättningen man får för utfört arbete. Den uttrycks för en given tidsenhet, till exempel kronor per månad. Inkomst är ett vidare begrepp. Inkomsten påverkas bland annat av arbetstidens längd och inkluderar även andra inkomstslag än lön. Det innebär att två personer med samma månadslön kan ha olika inkomster, beroende på sin sysselsättningsgrad, eventuell frånvaro eller övertid samt andra inkomster.

Daniel Widegren

arbetar med lönestatistik på SCB
019-17 64 04
daniel.widegren@scb.se

ASSISTANSERSÄTTNING:

Allt fler får hjälp att klara vardagen

Personlig assistans är ett betydelsefullt stöd för människor med svåra funktionsnedsättningar. Allt fler beviljas detta stöd. De som får assistans beviljas också fler timmar än tidigare.

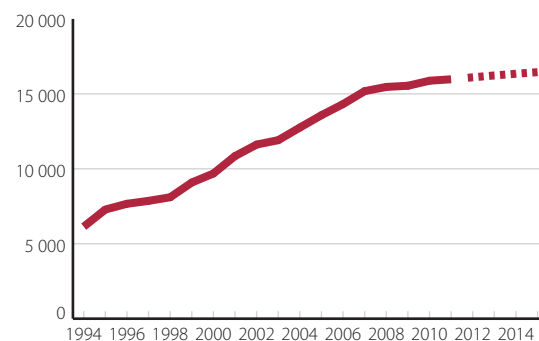

I juli 2012 fick 15 900 personer assistansersättning från Försäkringskassan. Av dem var lite mer än hälften män. Goda levnadsvillkor, självbestämmande och delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning ska ligga till grund för personlig assistans.

BEHOVET AV PERSONLIG ASSISTANS har ökat stadigt. 1994 var det drygt 6 000 personer som fick ersättning,

SNABB ÖKNING AV PERSONLIG ASSISTANS

Antal personer med personlig assistans 1994 till 2011

FAKTA

Assistansreformen trädde i kraft 1994 och gav människor med svåra funktionsnedsättningar rätt till personlig assistans. För att kunna få statlig assistansersättning ska man tillhöra någon av de personkretsar som definieras i LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade). Första gången som man beviljas assistansersättning får man inte ha fyllt 65 år. Man ska behöva personlig assistans för sina grundläggande behov i sin dagliga livsföring med i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka. En annan förutsättning är att assistansen inte ska vara en insats som lika gärna kan utföras genom kommunal hemtjänst.

De grundläggande behoven är:

- 1 **Personlig hygien**
- 2 **Måltider**
- 3 **Att klä av och på sig**
- 4 **Kommunikation**
- 5 **Annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om personen med funktionsnedsättningen**

men 2010 var det cirka 15 900. När assistansreformen genomfördes 1994, var utgångspunkten 40 assistanstimmar per brukare och vecka. Sedan dess har antalet timmar per person ökat både för kvinnor och män, för att idag uppgå till 115 timmar per vecka.

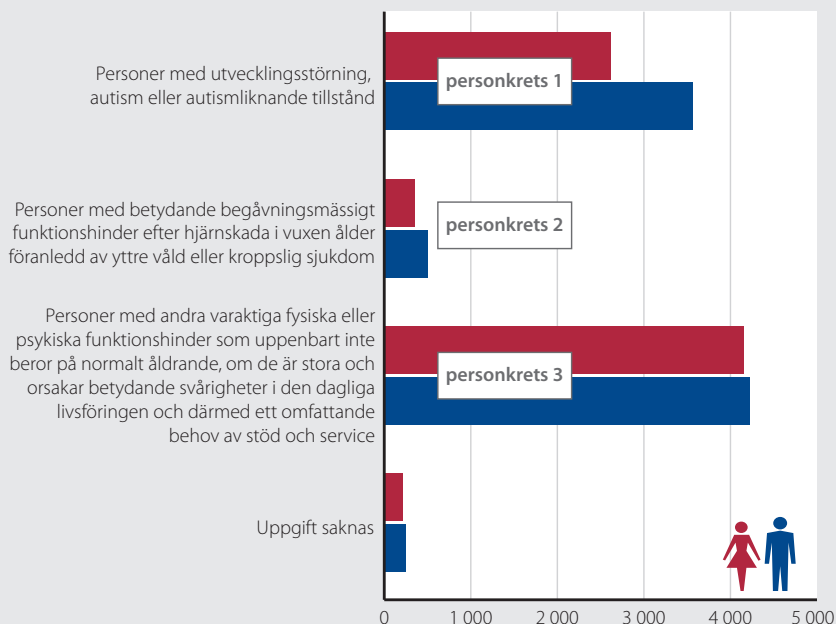
I **SLUTET AV 2010** genomförde Försäkringskassan en undersökning bland dem som då fick assistansersättning. De tillfrågades bland annat om vad de fick assistans med. På- och avklädning, måltider och personlig hygien var de vanligaste hjälpinsatserna. Knappt 90 procent av de assistansberättigade fick hjälp med det regelbundet. Hushållssysslor och förflyttningar utomhus (transport) får många också hjälp med regelbundet.

Medicinering, slemsugning, livsuppehållande åtgärder med mera får ungefär 70 procent hjälp med regelbundet. Det tyder på att personlig assistans är ett alternativ till vårdhem och sjukhus för vissa. Cirka var femte person med svåra funktionsnedsättningar får assistans med livsuppehållande åtgärder regelbundet. Det är också vanligt att assistenter utför vardagssysslor för de funktionshindrade.

ASSISTANSINSATSER ger även möjlighet till sociala kontakter och fritid. Att få assistans för att träffa släkt och vänner är nästan lika vanligt som att få assistans för grundläggande behov. Uppemot två tredjedelar av assistansberättigade får hjälp med sitt familjeliv. ■

FLER MÄN FÅR ERSÄTTNING FÖR UTVECKLINGSSTÖRNING, AUTISM MM.

Antal med assistansersättning efter skäl för assistansersättning och kön, juli 2012

VANLIGAST FÅ HJÄLP MED PERSONLIG HYGIEN

Några exempel på vad assistansberättigade för regelbunden hjälp med, 2010

Lästips:

Reine, Ieva. (2011) **Statlig personlig assistans – resultat från undersökning av gruppen assistansberättigade.** Socialförsäkringsrapport (2011:18). Stockholm: Försäkringskassan.

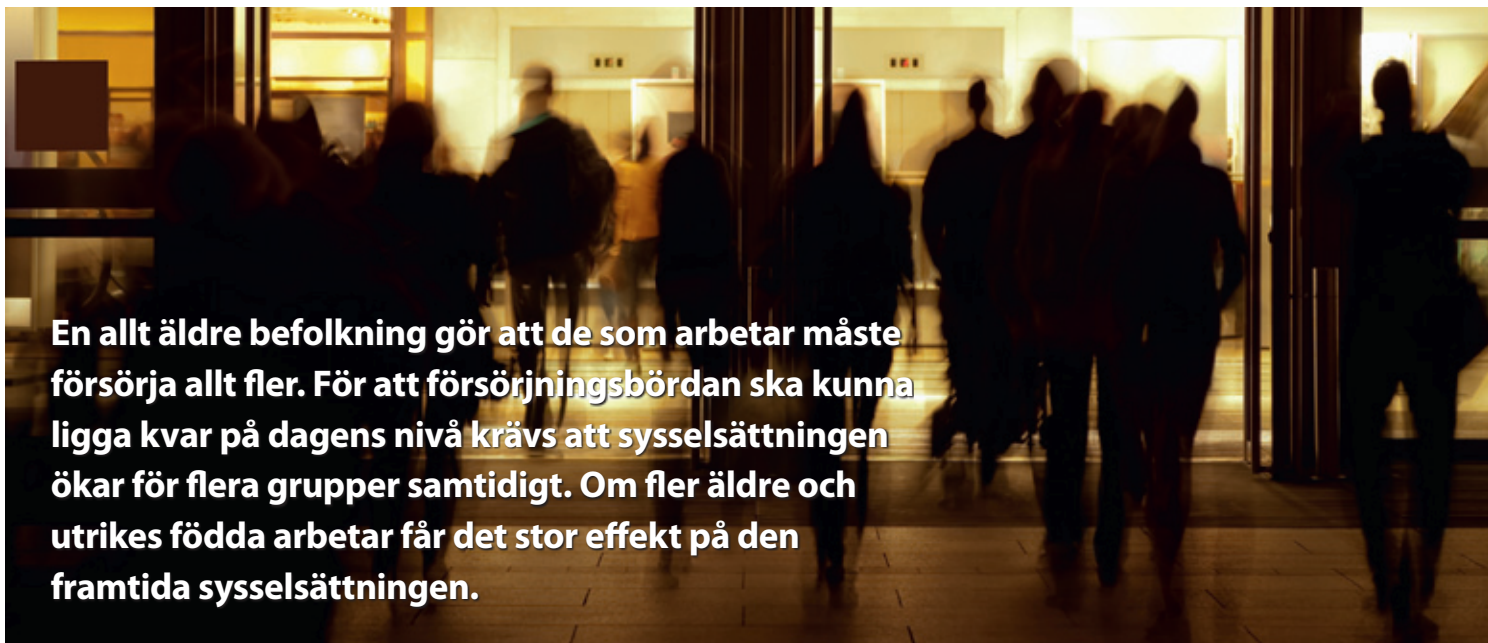
Ieva Reine

arbetar som analytiker på Försäkringskassans avdelning för Analys och Prognos
010-116 90 13
ieva.reine@forsakringskassan.se

ÄLDRE OCH UTRIKES FÖDDA

behövs för framtidens välfärd

En allt äldre befolkning gör att de som arbetar måste försörja allt fler. För att försörjningsbördan ska kunna ligga kvar på dagens nivå krävs att sysselsättningen ökar för flera grupper samtidigt. Om fler äldre och utrikes födda arbetar får det stor effekt på den framtida sysselsättningen.

» Enligt SCB:s senaste befolkningsprognos beräknas den totala befolkningen öka från dagens 9,5 miljoner till 10,7 miljoner år 2030. Om andelen av befolkningen som förvärvsarbetar – förvärvsfrekvensen – ligger kvar på dagens nivå väntas sysselsättningen i åldrarna 16–74 år uppgå till drygt 4,5 miljoner år 2030. Det är en ökning med 140 000 personer jämfört med år 2010. Varje förvärvsarbetande kommer då att behöva "försörja" 2,35 personer inklusive sig själv jämfört med 2,14 personer år 2010.

För att försörjningsbördan ska utvecklas i en långsammare takt måste fler arbeta. Om den ska ligga kvar på dagens nivå år 2030 krävs närmare 600 000 fler sysselsatta än i dag. Den framtida sysselsättningen och försörjningsbördan påverkas exempelvis om äldre, yngre, utrikes födda respektive kvinnor arbetar i större utsträckning i framtiden.

OM ÄLDRE ARBETAR LÄNGRE ger det stor effekt på den framtida sysselsättningen och försörjningsbördan. I dag sjunker förvärvsfrekvensen markant redan efter 60 års ålder. I och med att gruppen 65 år och äldre väntas växa avsevärt och utgöra en allt större andel av den totala befolkningen är det angeläget att fler arbetar högre upp i åldrarna. Diskussioner förs om att höja

10,7
miljoner förväntas
Sveriges befolkning
bli år 2030.

pensionsåldern och samtidigt underlätta för äldre som vill arbeta längre.

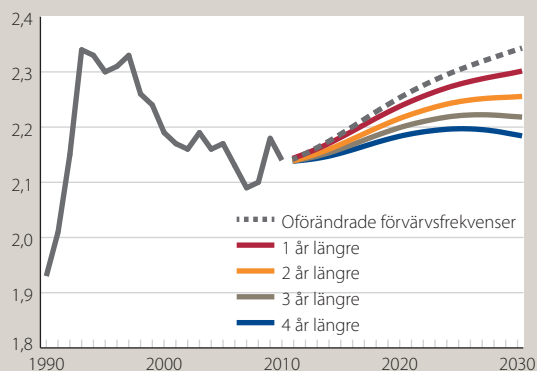
För varje ytterligare år som de äldre arbetar ökar sysselsättningen med mellan 80 000–90 000 personer till år 2030, utöver ökningen på 140 000 som blir resultatet vid oförändrade förvärvsfrekvenser. Om äldre exempelvis arbetar två år längre än i dag ökar den totala sysselsättningen med närmare 315 000 personer till år 2030. Om äldre arbetar fyra år längre ökar den totala sysselsättningen med 480 000 personer. Men även vid en så kraftig förskjutning av arbetslivet uppåt i åldrarna skulle försörjningsbördan öka något fram till år 2030.

ÄVEN UTRIKES FÖDDAS DELTAGANDE på arbetsmarknaden har stor effekt på den framtida sysselsättningen. Förvärvsfrekvensen för utrikes födda är i dag betydligt lägre än för inrikes födda. År 2010 förvärvsarbetade 48,6 procent av de utrikes födda i åldrarna 16–74 år jämfört med 66,4 procent av de inrikes födda i samma åldrar. Utrikes födda väntas till år 2030 stå för hela ökningen av befolkningen i yrkesaktiv ålder. Därför blir det extra viktigt att de lyckas etablera sig på arbetsmarknaden.

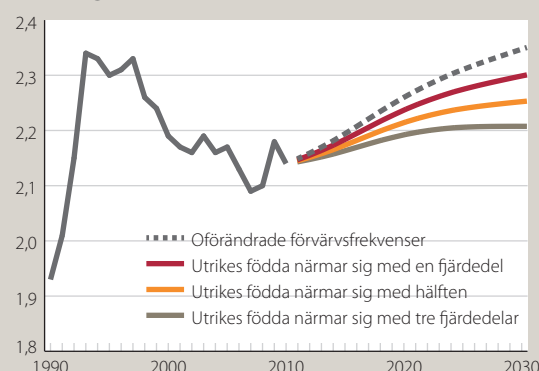
Om utrikes födda ökar sitt deltagande på arbetsmarknaden och skillnaden i förvärvsfrekvens mellan

ÄLDRE OCH UTRIKES FÖDDA – VIKTIGA FÖR FÖRSÖRJNINGSBÖRDAN

Försörjningsbörda 1990–2030. Prognos från 2011 för scenarier där äldre successivt arbetar längre

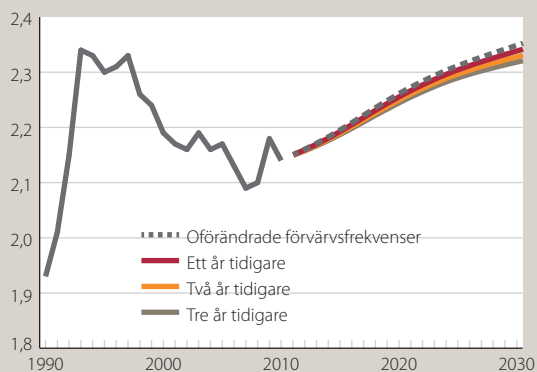

Försörjningsbörda 1990–2030. Prognos från 2011 för scenarier där utrikes föddas förvärvsfrekvenser successivt närmar sig inrikes föddas

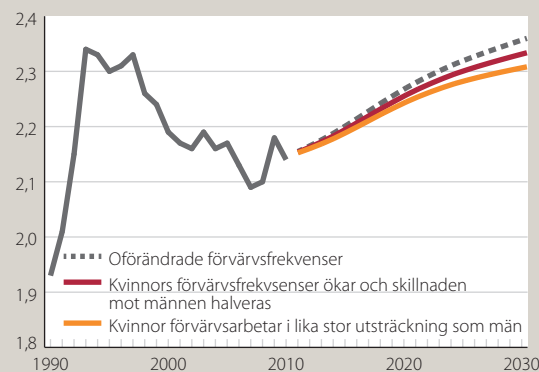

ÖKAD SYSSELSÄTTNING BLAND KVINNOR OCH YNGRE GER MINDRE EFFEKT

Försörjningsbörda 1990–2030. Prognos från 2011 för scenarier där yngre i åldrarna 24–30 år successivt börjar arbeta tidigare

Försörjningsbörda 1990–2030. Prognos från 2011 för scenarier där kvinnor successivt förvärvsarbetar i större utsträckning

I prognosen av den framtida utvecklingen tas ingen hänsyn till konjunkturvariationer.

inrikes och utrikes födda halveras beräknas den totala sysselsättningen öka med 330 000 personer till år 2030. Reduceras skillnaden med så mycket som tre fjärdedelar ökar sysselsättningen med 430 000 personer. Inte heller i dessa scenarier beräknas försörjningsbördan ligga kvar på dagens nivå.

OM YNGRE PERSONER i åldrarna 24–30 år börjar arbeta tidigare eller om kvinnor skulle arbeta i större utsträckning än i dag påverkas inte den framtida försörjningsbördan i lika stor utsträckning. Betydelsen av att ungdomar etablerar sig tidigare på arbetsmarknaden ska dock inte underskattas. Lågkonjunkturer slår ofta mot ungdomar som inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden och andra som inte har en fast anställning.

Dagens relativt begränsade skillnad i förvärvsfrekvens mellan män och kvinnor är anledningen till att

effekten på den framtida försörjningsbördan blir förhållandevis liten om en större andel kvinnor arbetar.

SYSSELSÄTTNINGEN MÅSTE ÖKA för flera grupper samtidigt om försörjningsbördan i framtiden ska kunna bibehållas på dagens nivå. Det går att tänka sig flera möjliga kombinationer. Ett exempel på ett sådant scenario skulle vara att äldre arbetar tre år längre än i dag, att yngre börjar arbeta ett år tidigare i kombination med att utrikes föddas förvärvsfrekvenser närmar sig de inrikes föddas med hälften av den nuvarande skillnaden. Ett annat exempel vore att äldre arbetar två år längre i kombination med att utrikes föddas förvärvsfrekvenser närmar sig inrikes föddas med så mycket som tre fjärdedelar. I dessa scenarier ökar sysselsättningen med drygt 600 000 personer till år 2030, vilket leder till att försörjningsbördan till och med väntas ligga något under dagens nivå. ■

FAKTA

Försörjningsbörda =
Totalbefolkning/Antal för-
värvarsarbetande 16–74 år

Vanligtvis används endast förvärvsarbetande i de mest yrkesaktiva åldrarna, 20–64 år, i beräkningarna. Här inkluderas dock förvärvsarbetande i åldrarna 16–74 år. Detta för att få en mer heltäckande bild och kunna beskriva betydelsen av ett ökat deltagande på arbetsmarknaden i åldrarna 65 år eller äldre.

Sysselsättningen behöver öka för flera grupper samtidigt.

Läs mer:

Mer om resultatet finns att läsa om i rapporten

Sysselsättningen 2030 – kan dagens försörjningsbörda bibehållas?

SCB. Temarapport 2012:4

Anna Wilén

arbetar med arbetsmarknadsprognoser på SCB
08-506 940 79
anna.s.wilen@scb.se

Eric Helsing

arbetar med arbetsmarknadsprognoser på SCB
08-506 943 16
eric.helsing@scb.se

FÄRRE FICK BIDRAG 2011

HÄLSA Antalet helårspersoner som försörjs med sociala ersättningar och bidrag minskade 2011 med ca 7 procent jämfört med året innan. Minskningen skedde framför allt bland arbetslösa och land personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Antalet med sjukpenning ökade däremot.

Källa: SCB, www.scb.se

5 781

kronor var den genomsnittliga månadshyran för 3 rum och kök förra året. I Stor-Stockholm var hyran 6 356 kr, i mindre kommuner 5 349 kr.

Källa: SCB, www.scb.se

HÖGUTBILDADE JOBBAR I STÖRRE UTSTRÄCKNING

ARBETE Det finns ett samband mellan utbildningsnivå och förvärvsintensitet, det vill säga hur vanligt det är att man arbetar. Den högutbildade delen av befolkningen förvärvsarbetar i större utsträckning än de med lägre utbildning. 2010 förvärvsarbetade 78 procent av befolkningen i åldern 25–64 år. Andelen för högutbildade var 86 procent, och bland lågutbildade 62 procent.

Källa: SCB, www.scb.se

Nära var femte person hjälper en närstående

Ungefär 1,3 miljoner svenskar vårdar eller stödjer någon närstående som är äldre, långvarigt sjuk eller har funktionshinder. Det kan till exempel handla om personlig omvårdnad och tillsyn eller att hjälpa till med praktiska sysslor och ekonomi.

Hälften av dem som ger omsorg är 45–64 år och det vanligaste är att hjälpa sina föräldrar. Det är också vanligt att äldre tar hand om sina makar och att de som är lite yngre ger omsorg till sina barn eller föräldrar. Det är något fler kvinnor än män som ger regelbunden omsorg, 20 respektive 16 procent.

Att ge omsorg till en närstående kan få konsekvenser för det egna arbetslivet. Uppskattningsvis 70 000 av omsorgsgivarna har behövt gå ner i arbetstid och drygt 29 000 har blivit tvungna att lämna sina arbeten helt.

Enligt Socialstyrelsens undersökning tycker majoriteten av dem som ger omsorg att det ofta eller alltid känns bra. Samtidigt upplever drygt 20 procent att det ofta eller alltid är psykiskt påfrestande.

Källa: Socialstyrelsen, www.socialstyrelsen.se

680 000 brott anmälades till polis, tull eller åklagare under det första halvåret 2012.

Det visar preliminär statistik från Brottsförebyggande rådet.

Källa: Brottsförebyggande rådet (Brå), www.bra.se

FÄRRE ELEVER DRICKER ALKOHOL

HÄLSA Andelen pojkar i årskurs 9 som druckit alkohol före 13 års ålder har halverats under de senaste tio åren, från 22 procent till drygt 10 procent. Flickorna har haft en i det närmaste identisk utveckling.

När det gäller genomsnittlig årskonsumtion bland pojkar som går andra året på gymnasiet har den sjunkit från 7,1 liter ren alkohol per år 2004 till 5,7 liter 2012. För flickorna har den sjunkit från 4,1 liter till 3,5 liter under samma period.

Källa: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, www.can.se

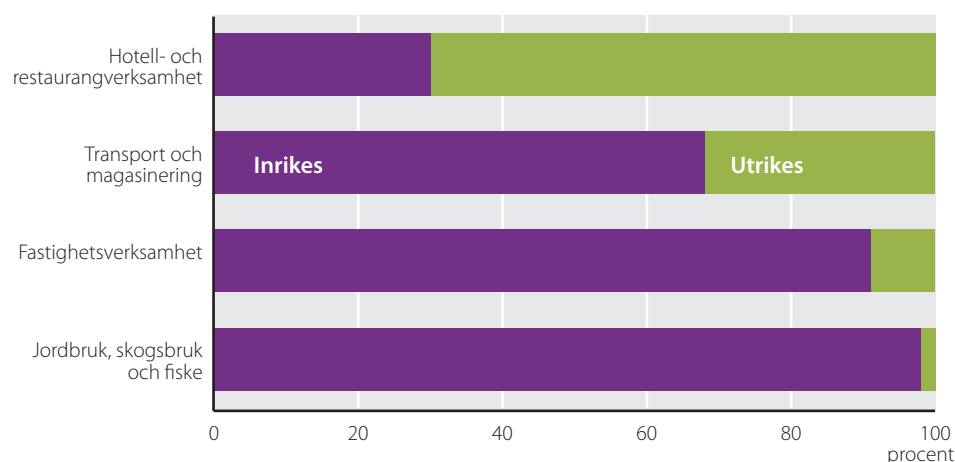

Utrikes födda egenföretagare är mer välutbildade än inrikes födda

År 2010 fanns det 265 400 förvärvsarbetande personer som drev eget företag i Sverige. De utgjorde 6 procent av alla förvärvsarbetande. Det är vanligare att män driver eget företag än att kvinnor gör det. Inom de flesta branscher är det också en övervikt av manliga företagare. Undantagen är områdena vård och omsorg samt kulturella och personliga tjänster, där kvinnorna är fler än männen.

Det är vanligare att vara egenföretagare om man är född utanför Sverige. Den bransch som har störst andel utrikes födda egenföretagare är hotell- och restaurang. Högst andel inrikes födda hittar vi inom jord- och skogsbruk. De utrikes födda driver oftare företag i yrken med låga kvalifikationskrav samtidigt som de är mer välutbildade än sina inrikes födda kollegor med samma yrke.

Inrikes- samt utrikes födda företagare efter bransch, 2010
Ett urval av branscher

Källa: SCB, www.scb.se

6 %
av alla
förvärvsarbetande
i Sverige driver eget
företag.

UTTAGET AV FÖRÄLDRADAGAR MER JÄMSTÄLLT

BARN Skillnaden mellan mäns och kvinnors uttag av föräldrapenning fortsätter att minska, men fortfarande tar kvinnor ut fler dagar än män. År 2011 tog kvinnor ut 76,3 procent av dagarna och män 23,7 procent. Mest jämställt uttag görs i Knivsta kommun där kvinnor tar ut 67 procent av dagarna och män 33 procent. Minst jämställt är uttaget i Dorotea kommun. Där tar kvinnor ut 87 procent av dagarna och män 13 procent.

Källa: Försäkringskassan, www.forsakringskassan.se

198 200

elever studerade
på komvux
under 2011.

Källa: Skolverket, www.skolverket.se

8,3 %

var arbetslösheten
andra kvartalet 2012.
Antalet sysselsatta
personer i åldern 15–74
år uppgick till 4 689 000,
vilket är en ökning med
28 000 jämfört med
samma kvartal 2011.

Källa: SCB, www.scb.se

Hjärt- och kärlsjukdomar vanligaste dödsorsaken

2011 avled sammanlagt 89 943 personer i Sverige. Nästan tre fjärdedelar av de avlidna var 75 år och äldre. Hjärt- och kärlsjukdomar fortsätter att vara den vanligaste dödsorsaken i Sverige. Den näst vanligaste dödsorsaken är tumörsjukdomar.

Källa: Socialstyrelsen, www.socialstyrelsen.se

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Stora skillnader i kommuners skolresultat

Läs mer om skolresultat på sid 8-9

Vårterminen 2011 hade 78 procent av eleverna som slutade nionde klass uppnått grundskolans mål, att ha betyg i alla ämnen som ingått i utbildningen.

Det är stor skillnad mellan landets kommuner när det gäller hur stor andel av eleverna som uppnår målen, och resultaten i en kommun kan variera mycket mellan olika år. I storstädernas förorter finns många kommuner som placerar sig högt på listan. Annars finns inga tydliga mönster för hur resultaten skiljer sig åt mellan olika delar av landet.

Högst andel elever som klarade målen fanns vårterminen 2011 i Danderyd och Vellinge, där 95 procent av eleverna hade betyg i alla ämnen. Lägst andel fanns i Mellerud, där 59 procent klarade målen, följt av Boxholm och Orsa med 60 respektive 61 procent.

Andel barn som har uppnått grundskolans mål (procent)

- 86 – 95
- 81 – 86
- 76 – 81
- 70 – 76
- 59 – 70
- Uppgift saknas

